

Apost

"Hamro Patrika"

Norge-Nepal foreningen
Postboks 155
3001 Drammen

MEDLEMSKONTINGENT:

Enkeltmedlem	kr 100,-
Familie	kr 150,-
Organisasjon	kr 300,-

Postgirokonto: 0802 420 2438

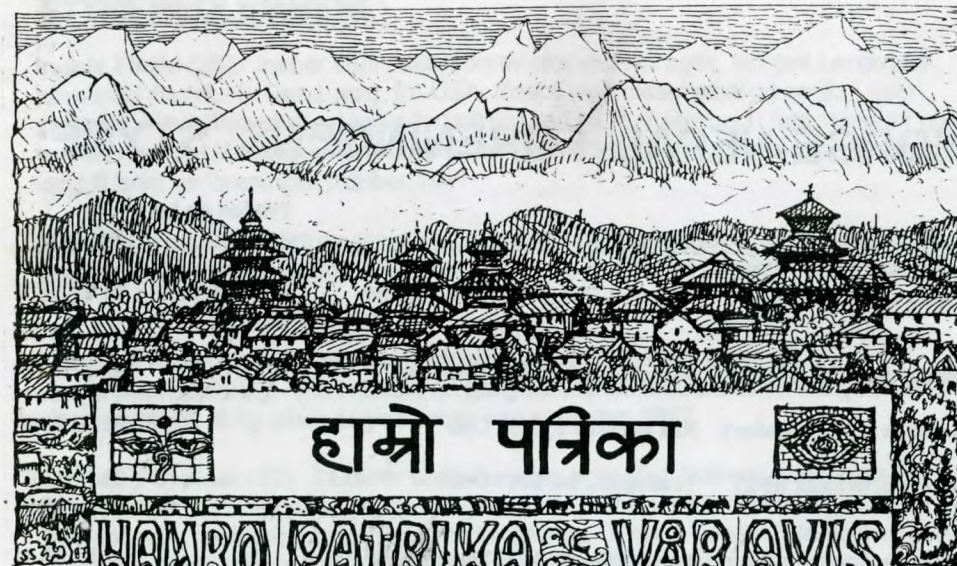
Program for møtet 4. desember 1997:

- Lysbildeforedrag v/David Durkan: "Trekking i Rolwaling"
- Den Norske Tibetkomité: foredrag, underholdning e.l.
- Momo, kaker, kaffe/te og utlodning

Resten av programmet er foreløpig ikke fastlagt.

Inngangspenger kr. 20,-

Velkommen
i Norge-Nepal foreningen!

हाम्रो पत्रिका

HAMRO PATRIKA & VÄR AVIS

ORGAN FOR NORGE-NEPAL-FORENINGEN

Nr. 4, desember 1997

**Velkommen til fellesmøte med
Den Norske Tibetkomité og Norge-Nepal foreningen
4. desember 1997, kl. 19.00
i Lektorenes Hus, Wergelandsveien 15, Oslo.**

Lysbildeforedrag v/David Durkan:
"Trekking i Rolwaling høsten 1997"

Den Norske Tibetkomité har foreløpig ikke
fastlagt sitt program, men noe blir det
..... i tillegg til servering av momo

Inngangspenger kr. 20,-

Neste møte blir 26. februar 1998

NORGE-NEPAL FORENINGENS STYRE:

Navn:	Adresse:	Telefon og faks	
		Jobb:	Privat:
Ingela Flatin (leder)	Tangenvn. 204, 1450 Nesoddtangen	64 94 98 01 faks 64 94 07 60	66 91 29 08
Nikolai Arnø (kasserer)	Fossekallen 32, 3034 Drammen	32 24 64 13	32 81 86 39
Cathrine Reid (sekretær)	Røa terrasse 6, 0755 Oslo		22 50 09 95
Kirsten I. Greiner (red.)	Landingsvn. 84, 0767 Oslo		22 14 11 01 faks 22 14 11 01
David Durkan	Lars Muhles vei 10, 1300 Sandvika		67 56 56 34
Christine Engen	Haxthausensgt. 1, 0263 Oslo		22 44 42 04 92 210 057
Anuradha Gurung	Kristian Kølles vei 7, 1335 Snarøya		91 149 347
Chandika Olsen	Sandefjordgt. 3 d, 0484 Oslo		22 18 00 45
Narendra Km. Shitaula	Kringsjå stud.by 1357, Sognsvn. 218, 0864 Oslo		22 18 79 51
Sigrun Eide Ødegård	Schultz gt. 7, 0365 Oslo	22 77 99 44 90 982 846	22 88 86 63

PERSONER MED VERV UTENFOR STYRET:

Roy Frils (revisor)	Peiskrokvn. 8, 1482 Nittedal	22 93 71 04	67 07 69 08
Wenche Fossum (valgkomité)	Bjørnestupet 25, 1453 Bjørnemyr		66 9188 77
Thronn Berge Larsen (valgkomité)	Dannevigsvn. 12, 0463 Oslo		22 71 98 73

Hamro Patrika er Norge-Nepal foreningens medlemsavis som utkommer fire-fem ganger i året. Forespørsler angående avisen og foreningen kan rettes til styremedlemmene.

Styret ønsker foreningens medlemmer og andre Nepalinteresserte en fin julefeiring og et godt nytt år!

STYREMEDLEMMENE:

Ingela Flatin (25): Jobber som studiekoordinator ved Noragric, Norges Landbruks-høyskole i Ås (NLH). Cand. mag. fra USA; filosofi med matematikk og geologi som støttefag. Hovedfagsstudier i natur-forvaltning ved NLH. Feltarbeid i fem måneder nord for Kathmandu. Medlem av foreningen siden 1996. Sittet i styret ett år som sekretær og valgt til leder av foreningen oktober 1997.

Nikolai Arnø (63): Elektroingeniør i Drammen Kraft. Vært i Nepal to ganger som turist. Medlem av foreningen siden 1987, sittet i styret tre år og vært kasserer siden sommeren 1996.

Cathrine Reid (32): Jobber i legemiddelindustrien. Utdannet innen jus og eksportmarkedsføring. Vært i Nepal én gang som turist. Medlem av foreningen 1993, sittet i styret ett år og påtok seg sekretær-vervet høsten 1997.

Kirsten I. Greiner (32): Studerer statsvitenskap hovedfag; internasjonale miljø-forhandlinger med vekt på klima, ozon og nord-sør problematikk. Studier innen samfunns- og ressursgeografi, samt markedsføring. Vært to ganger i Nepal som turist. Medlem av foreningen siden 1989. Sittet i styret fire år, hvorav knappe tre som redaktør.

David Durkan (48): Arbeider i sportsbransjen. Vært i Nepal nitten ganger som turist og turist-leder. Medlem av foreningen siden ca. 1986. Har sittet i styret et par år tidligere, og ble innvalgt igjen i 1996.

Christine Engen (rundt 30): Studerer sosiologi og har arbeidet mye som reiseleder i Sør-Asia. Vært i Nepal flere ganger. Medlem av foreningen siden ?. Innvalgt i styret oktober 1997. Da Hamro Patrika gikk i trykken var Christine umulig å oppdrive (antakelig flakser hun rundt et eller annet sted i Asia) - derav de noe mangelfulle opplysningene.

Anuradha Gurung (29): Arbeider med bygg/data, etter sivilingeniør-utdanning innen bygg/data/produktutformingsteknikk. Opprinnelig fra landsbyen Tamagi nordvest for Pokhara, men kom til Norge som 14-åring. Vært tilbake i Nepal flere ganger. Medlem av foreningen siden starten i 1984 og sittet i styret fra januar 1997.

Chandika Olsen (46): Utdannet hjelpepleier og arbeider på sykehjem. Opprinnelig fra Sundarjal utenfor Kathmandu, men giftet seg norsk og har bodd i Norge de siste tyve årene. Reiser til Nepal med jevne mellomrom. Var med og startet foreningen i 1984, og har vært medlem siden den gang. Valgt inn i styret oktober 1997.

Narendra Kumar Shitaula (30): Studerer mikroelektronikk hovedfag (data og kommunikasjon) og arbeider som informasjonssekretær for International Student Union ved Universitetet i Oslo. Opprinnelig fra Biratnagar i Nepal, men har studert fysikk i Kathmandu. Bodd seks år i Norge. Medlem av foreningen og styret oktober 1997.

Sigrun Eide Ødegård (30): Utdannet sosialantropolog med hovedoppgave bl.a. om tharuene og deres etnopolitiske organisering. Deltatt i forskningsprosjekt med NUPI og nepalesisk forskningsmiljø om demokratiseringsprosessen i Nepal. Har gjort feltarbeid i den vestlige delen av Terai i Nepal og besøkt landet som turist. Sittet i styret to år.

Referat fra årsmøtet 30. oktober 1997

Årsmøtet er vel overstått og foreningens nye styre på plass. Fire personer forlater sine verv: Marit Kleppa (tidl. leder), Harald Olav Skar (tidl. styremedlem), Shiva Shitaula (tidl. styremedlem) og Yngve Gauslå (tidl. i valgkomitéen). Inn kommer Wenche Fossum (valgkomité), samt Christine Engen, Chandika Olsen og Narendra Km. Shitaula - alle styremedlemmer. Ingela Flatin (tidl. sekretær i styret) overtar ledervervet etter Marit, og Cathrine Reid (tidl. styremedlem) stepper inn i sekretærvervet etter Ingela.

På grunn av redaktørens fravær i september/oktober, kommer møtereferatet med årsberetning og regnskap på trykk først i neste nummer av Hamro Patrika. Alt ble imidlertid godtatt av de frammøtte på årsmøtet. Foreningens økonomi er tilfredsstillende (.... men ville vært bedre hvis alle registrerte medlemmer betalte kontingenten).

Takk

Styret ønsker å takke Marit Kleppa, Yngve Gauslå, Harald Olav Skar og Shiva Shitaula, som alle nå forlater verv i foreningen. Harald og Shiva har sittet som styremedlemmer i to år. Yngve var styremedlem før han ble med i foreningens valgkomité i 1995. Han har hatt den krevende oppgaven å lete fram nye kandidater til styret. Det er blitt mange telefonsamtaler hver høst, men innen årsmøtet har valgkomitéen alltid presentert forslag til et nytt fulltallig styre.

Marit har sittet i styret fem år, hvorav fire som leder. Hun har gjort en fremragende jobb og vært tilgjengelig det meste av døgnet. Mange sene kvelder er tilbrakt ved kopimaskinen og i diskusjon med de andre i styret. Marit har bært kasser med HP'er fra trykkeriet og klistret på tusenvis av frimerker. Hun har latt styremedlemmene grise ned kjøkkenet sitt under daal bhaat tilberedning og kjørt med bilen full av skvalpende dal til foreningsmøter. I Marit's kjellerbod har det vært uframkommelig p.g.a. av foreningens bruskasser, utlodningsgevinster og flere tusen eksemplarer av "til nepal?"-brosjyren, forøvrig et prosjekt som ble gjennomført i hennes periode som leder. Hun har huset nepalesere på besøk i Norge og jobbet med å finne foredragsholdere til medlemsmøtene, besvare spørsmål fra de mange som ringer foreningen, informere om Nepal på skoler - og mye, mye mer.

Takk for innsatsen!

Himal

Vi har tidligere opplyst om Himal South Asia som er et spennende og gjennomarbeidet magasin om landene i Sør-Asia. Bladet er det eneste i sitt slag og en meget god kilde til informasjon om Nepal. Himal utgis seks ganger i året, men fra januar 1998 kommer magasinet månedlig. Himal's redaktør er kjent med Norge-Nepal foreningen og har godkjent at HP-redaktøren klipper flittig fra bladet hans. Likevel, kun et fåtall av alle interessante Himal-artikler kommer på trykk i HP. Vil du abonnere på Himal, kan du kontakte:

Himal Inc. Pvt. Ltd.

GPO Box 7251, Kathmandu, Nepal

Tlf: +977-1-52 38 45, 52 21 13, fax: 52 10 13

e-post: himalmag@mos.com.np

Nyttig på nettet

Internett-adressene til Kathmandu Post, Independent osv. har vi nevnt i tidligere HP-utgaver. Det meste som har med Nepal å gjøre, finner du imidlertid ved å "klikke deg" inn på ulike alternativer fra en Sør-Asia-side. Siden er tilgjengelig (på Yahoo, Alta Vista) på adressen: <http://www.south-asia.com>

Det er opprettet egen hjemmeside for nepalesiske studenter i Oslo og omegn. Adressen er: <http://www.ifi.uio.no/~narendra/nepali.html>

Her finner du oversikt over de nepalesiske studentene, bilder, opplysninger om studiefelt og deres e-post adresser.

Nepal på reiselivsmessen -98

Også i år vil Norge-Nepal foreningen være representert på reiselivsmessen som går av stabelen 8.-11. januar 1998. Fredag 9., lørdag 10. og søndag 11. er messen åpen for publikum. Magne Berger-Nilsen, som var primus motor for Nepal-standen på 1997-messen, har igjen ordnet med sponsorer og skaffet til veie stand og informasjonsmateriell. Norge-Nepal foreningen er tilstede for å besvare spørsmål og fortelle om Nepal. Det blir også salg av brosjyren "til nepal?", og styret smaker litt på idéen om å servere nepalesisk te til de som kommer innom. Vel møtt!

Dette er medlemmenes side!
Her skal vi snakke om Nepal
- ta opp ulike temaer, belyse
problemer og presentere
ideer og spørsmål til debatt.
En halv side eller to hele;
som artikkel, kronikk, notis
eller spørsmål.
Har du noe å bidra med?
Eller er det noe relatert til
Nepal du synes vi bør ta opp?

NYTT FRA NEPAL

(Nyhetene er basert på informasjon fra Internett. Materialet er fritt oversatt og bearbeidet av Kirsten I. Greiner)

Regjeringsskifte i Nepal

Kathmandu Post (Headline News og Editorial, Internett) 4.okt-7.nov.1997

og Rising Nepal (Headline og Editorial, Internett) 4-27okt.1997.

I begynnelsen av oktober fikk Nepal ny regjering med Surya Bahadur Thapa, partipresident i Rastriya Prajatantra Party (RPP), som statsminister. Skiftet kom etter langvarige spekulasjoner om et forestående mistillitsforslag. Den tidligere regjeringen, bestående av Nepal Communist Party-United Marxists and Leninists (NCP-UML), Rastriya Prajatantra Party (RPP) og Nepal Sadhvahana Party (NSP), ble ledet av statsminister Lokendra Bahadur Chand (også RPP). Chand leverte sin avskjedssøknad da den seks måneder gamle koalisjonsregjeringen kollapset etter tap i en mistillitsvoting i Representantenes Hus 4. oktober. 107 representanter stemte i favør av mistillitsforslaget som ble satt fram av hovedopposisjonspartiet Nepali Congress (NC) 22. september. Fire uavhengige representanter og alle fra NC og NSP støttet forslaget. Det gjorde også 14 (inkludert Thapa) av RPP's 20 representanter. Dermed felte majoriteten i RPP sin egen regjering. 94 personer stemte mot forslaget, deriblant alle representantene fra NCP-UML og 6 fra RPP (inkludert Chand). Et mistillitsforslag trenger 103 stemmer (av 205 mulige) for å bli vedtatt.

Etter brudullene utnevnte kongen Surya Bahadur Thapa til statsminister. Noen dager senere forelå et lite ministerråd, som i løpet av oktober ble endret og utvidet. I slutten av oktober fridde NC's partipresident, Girija Prasad Koirala, til Thapa's RPP og ønsket et koalisjonssamarbeid velkommen. "...RPP er demokratisk, og deres politikk er i hovedsak lik vår", sa Koirala. Ikke alle i NC var like optimistiske overfor Thapa's RPP-gruppe og mange trodde veien framover blir kronglete. Men NC gikk inn for å delta i en RPP/NC/NSP-koalisjonsregjering og man startet forhandlingene om ministerrådets endelige sammensetning. Via et tillitsforslag i Representantenes Hus i begynnelsen av november, fikk Thapa stadfestet sin stilling ved å vinne det påkrevde tillitsvotumet. 109 representanter uttrykte sin tillit til Thapa, mens hverken RPP's avgåtte statsminister Chand eller NCP-UML deltok. Dermed kommer Nepals statsminister altså fremdeles fra RPP, men nå er NC hovedsamarbeidspartner istedenfor NCP-UML.

I mistillitsforslaget som felte Chand, henviste NC til at regjeringen hadde mislyktes i å opprettholde ro og orden i landet. NC hevdet at koalisjonsregjeringen støttet opp om korrupsjon og kriminalisering. NCP-UML forklarte regjeringens fall med "de uparlamentariske og umoralske handlingene til enkelte RPP-medlemmer som brøt med partitradisjon og demokratiske normer ved å stemme mot regjeringen styrt av deres egen leder." Chand sa at det er rotnene som forlater det synkende skipet først, og at de som ikke drukner i havet, vil finne ly i et nytt skip og begynne å gnage huller i det også. Undergrunnspartiet Communist Party of Nepal (maoist), har betegnet Thapa's maktovertakelse som "yet another Fascist episode of a feudal and imperial conspiracy to revive a reactionary force". Lederen av United People's Front - del av NCP (maoist) - Baburam Bhattarai, sier at den nye koalisjonen er rettet mot maoist-bevegelsens opprør og at den vil intensivere polariseringen mellom revolusjonære og reaksjonære.

Thapa er intet nytt fjes i nepalesisk politikk - det er faktisk fjerde gang han utnevnes til

statsminister. Han er født i Dhankuta i 1928. Med B.A. fra Allahabad University i India, startet han sin politiske karriere i studentenes undergrunnsbevegelse i Nepal. I 1959 ble han valgt inn i parlamentets overhus, og senere utnevnt til minister for jordbruk, skogbruk og industri. På begynnelsen av 60-tallet var han viseformann, og deretter formann, i ministerrådet. Thapa ble utnevnt til statsminister første gang i 1969, men hans politiske aktiviteter på 70-tallet sendte ham i fengsel der han bl.a. gjennomførte en tre ukers sultestreik med krav om demokratiske reformer i landet. I periodene 1979-81 og 1981-83 satt han igjen som statsminister. Etter gjeninnføring av demokratiet grunnla han RPP, og valget i 1994 ga ham hjemtrakten Dhankuta's sete i Representantenes Hus.

Thapa har nå overtatt partifelle Chand's posisjon som statsminister. De to har vært erkerivaler i mange år. Partileder Chand ledet vinterens opprør mot Sher Bahadur Deuda's (NC) regjeringskoalisjon, en koalisjon RPP også var med i. Den gangen stemte Chand og hans RPP-venner for å kaste regjeringen, mens Thapa og hans RPP-gruppe stemte imot. Chand endte som statsminister og Thapa følte seg sviktet av sine egne. Chand rettferdiggjorde imidlertid handlingen med at det var majoriteten i RPP som ønsket det slik. Når Thapa nå er med på å kaste sin egen regjering ledet av Chand, bruker han samme argument som Chand selv introduserte i vinter.

14 av 20 RPP-representanter stemte altså mot sin egen regjering nå. De trosset dermed partiets innpisker og brøt med anti-fracfallsloven som trådte i kraft noen dager før votingen. Loven var ment å skulle disiplinere representantene til å følge en mer enhetlig partilinj. Ifølge loven kan "overløpere" miste sin stilling, men bare om partiet initierer en slik sanksjon. Hvis RPP ikke reagerer overfor de fjorten representantene, kan det skapes en skummel presedens. Statsminister Thapa, som også er RPP's president, opplyser imidlertid at det ikke har vært snakk om reprimander overfor noen i RPP i denne forbindelsen.

Med to presidenter (bl.a. Thapa), en mektig partileder (Chand), tre generalsekretærer og tre visepresidenter, fremstår RPP som et fraksjonert, kaotisk og maktrevet parti. Chand's fraksjon er delt i spørsmålet om å danne et eget parti, noe Chand selv ønsker. Det diskuteres i kulissene og mange spekulerer nå på om en RPP-splittelse er nær forestående.

I NC diskuteres det også for tiden. Fokus er på interne forhold; medlemmers partiloyalitet og lederegenskapene til neste NC-generasjon. Et sammensveiset NC som kan lede en framtidig majoritetsregjering er målet. Forholdet til RPP er heller ikke avklart på lengre sikt - noen betrakter koalisjonen kun som et taktisk trekk inntil en NC-leder kan overta statsministerstolen.

Jevn økning i arbeidsledigheten

Av Sanchita Regmi, Kathmandu Post. Kathmandu, 3. nov. 1997 - Til tross for at man har vektlagt skaping av nye arbeidsplasser i utallige nasjonale planer, opplever Nepal en jevn økning i arbeidsledigheten - så stor at den nå omfatter over femti prosent av arbeidsstokken på 9,8 millioner mennesker. Det er vanlig å skille mellom undersysselsetting og det å være uten jobb. I første kategori faller de uten permanent jobb, de i sesongbetont arbeid og deltidsansatte. I perioden 1987-91 var 43% av arbeidsstokken på 5,6 millioner uten jobb; 35% undersysselsatte og 8% arbeidsløse. Nå har arbeidsledigheten steget til 54%; 40% undersysselsatte og 14% uten jobb.

Arbeidsledighet er hovedsakelig et ruralt fenomen. Grunnet høy befolkningsvekst og kvinners økende deltakelse i arbeidslivet, er antallet arbeidssøkende doblet de siste tyve årene. Ekspertene hevder at neglisjering av jordbrukssektoren er hovedårsaken. Økt sysselsetting i jordbruket er den beste løsningen, mener noen. Ifølge dem er det her man

finner størst potensiale for flere jobber på kort sikt. Men da må produktiviteten økes, noe som krever mer irrigasjon, bedring av rural infrastruktur, videre utvikling av jordbruk for salg og mer kommersielt og effektivt skogbruk.

Kritikere av økt investering i jordbruket peker på at denne sektoren står for bare 44% av BNP, til tross for at den sysselsetter størstedelen av Nepals arbeidstokk. Andre mener spredning av arbeidsplasser (i dag konsentrert i en håndfull urbane områder) til alle landets hjørner og fjerne distrikter, er veien å gå. Atter andre peker på viktigheten av å investere i utdanning og kunnskap, men ingen nasjonale planer har så langt satt utvikling av menneskelige ressurser øverst på prioriteringslisten.

Resistent tuberkulose-bakterie

Kathmandu Post. Kathmandu, 7. nov. 1997 - En ny type tuberkulose-bakterie, resistent mot tradisjonelle medisiner, er i ferd med å bli en alvorlig helsetrussel i Nepal. Bakterien, som er kjent under navnet Multi Drug-Resistent (MDR) strain, kan føre til en så og si uhelbredelig form for tuberkulose. Bakterien er i ferd med å gjøre TB til den viktigste dødsårsaken i Nepals voksne befolkning. Blant nye TB-pasienter regner man med at 5% lider av MDR-varianten. Hver MDR-TB pasient smitter i snitt 10-20 andre.

Ekspertene mener utviklingen av MDR-TB skyldes feil bruk av medisiner som dermed ikke tar knekken på alle bakteriene. Bakterier som overlever, kan utvikle resistens. Siden 1995, da man iverksatte omfattende TB-prosjekter, er omtrent 85% av TB-tilfellene diagnostisert og behandlet. Hvert år rammes likevel 50.000 nepalesere, hvorav halvparten får den typen som smitter via spytt o.l.. Årlig dør ca. 16.000 av TB, med et disproporsjonalt høyt antall i i aldersgruppen 19-45 i urbane områder. Ekspertene tror nå at flesteparten av disse dødsfallene skyldes MDR-TB.

Spritdød i Janakpur

Kathmandu Post. Janakpur, 22. okt. 1997 - I Janakpur er tolv personer døde av spritforgiftning, deriblant tre spritforhandlere. Mens ytterligere fire er under medisinsk behandling, jakter politiet på illegale spritprodusenter og distributører i flere landsbyer i Dhanusha-distriktet. Femten tusen liter sprit og mye produksjonsutstyr er allerede konfiskert. Politiet forventer å arrestere flere titalls involverte som antakelig vil anklages for drap. Religiøse hinduistiske krefter har nå startet en kampanje med mål om å forby kjøtt og alkohol i Dhanusha.

Hule sementblokker billigere enn murstein

Rising Nepal. Kathmandu, 18. okt. 1997 - Bruk av hule sementblokker istedenfor murstein, har så langt vært en stor suksess i konstruksjonen av lavkostnadshus i Pokhara. Å bygge vegger, gulv og tak av blokkene er minst 35% billigere enn når man benytter reisverk av tre, murstein eller sement. Ifølge ingeniører vil vegger av blokker med jernarmering også motstå jordskjelv mye bedre. Dessuten spares utallige kubikkmeter tømmer ved å ikke bruke reisverk av tre. Miljømessig er blokkene bedre også fordi fruktbart jordbruksland ikke brukes til mursteinsproduksjon og man unngår skadelig røyk fra tørkeprosessen.

Nye arkeologiske funn

Rising Nepal. Kathmandu 4.okt. 1997 - Arkeologiske undersøkelser tyder på at flere objekter forbundet med Buddha ligger begravd i Tilaurakot og Ramgram. For første gang i Nepal har man benyttet ny teknologi som ikke krever utgravningsarbeid. Søkene fant sted ved Ramgram fordi endel av Buddhas levninger ble plassert i et tempel der. Undersøkelsen viser ruiner og stier begravd under overflaten.

Kondom-dag

Rising Nepal. Kathmandu, 18. okt. 1997 - For tredje gang har Nepal Red Cross Society gjennomført en kondom-dag i Nepal. Mer enn tretti statlige og ikke-statlige organisasjoner har bidratt i arbeidet. Spill, teaterstykker og videofilmer ble tatt i bruk for å påvirke spesielt menn som var på hjemmebesøk under dashain. Med slagordet "let us discuss condoms", nådde aktivitetene ut til mer enn 56 distrikter.

Landsbyturisme rundt Chitwan

Rising Nepal. Kathmandu 7.nov. 1997 - En forskningsstudie utført av Kathmandu Research Centre, tyder på at landsbyturisme rundt Chitwan nasjonalpark kan utvikles til en del av Nepal's turistindustri. En slik utvikling vil bringe med seg store endringer i landsbyene og lokaløkonomien. Gitt etablering av tilstrekkelig infrastruktur for turistene, kan dette utvikles til en modell for landsbyturisme som kan bidra et vellykket Visit Nepal Year -98.

Forberedelser til Visit Nepal Year -98

Rising Nepal. Kathmandu 5.okt. 1997 - En gruppe offentlige ansatte og forretningsfolk inspiserte nylig Kathmandu's flyplass for å se om forholdene ligger til rette for Visit Nepal Year -98. Gruppen anbefalte å korte ned på tiden turistene bruker før de kan forlate flyplassen etter ankomst til Nepal. Gitt skikkelig styring og rutiner, synes den internasjonale flyplassen å kunne drives mer effektivt enn i dag. Innenriksterminalen har de nødvendige fasiliteter og fungerer tilfredsstillende. Gruppen mener Visit Nepal Secretariat bør kikke nærmere på veitransport, engelsktalende politi, toaletter og å bli kvitt tiggere i turistområdene.

Bhaktapur Festival

Rising Nepal. Bhaktapur 22.okt. 1997 - Fire dager i oktober (22-26) blir Bhaktapur Festival -97 feiret med opptredener av mange newari dansegrupper og tradisjonelle toner fra åtti ulike musikkgrupper. Her er utstillinger av Bhaktapurs kunst og håndverk, i tillegg til tradisjonelle newari drakter og smykker. Pottemakere demonstrerer sine ferdigheter. Festivalen omfatter også en mat-seksjon med newari delikatesser. Festivalen strekker seg over tre kilometer i Bhaktapur og er den største i sitt slag noen gang arrangert i Nepal. Byens borgermester håper å presentere Bhaktapurs kunst og kultur for hele verden, samt å hjelpe fram Visit Nepal Year -98.

Kathmandu Cybermatha

Rising Nepal. Kathmandu 6.okt. 1997 - The Mercantile Group har nylig åpnet en spesiell kafé i Kathmandu: K@mandu (uttalt K-at-mandu) Cybermatha Tea House. Kafeén tilbyr sine gjester datamaskiner, internett, bokhandel på data, satellitt-TV, bar, salatbar, restaurant og kunstgalleri. Dette er det første helt røyk- og alkoholfrie spisestedet i Nepal.

'Govt misappropriated over Rs 4 billion'

By Pradeep Silwal

KTM Post 30 September 1997

KATHMANDU, Sept 29 - Home Ministry doled out financial assistance of more than 14 million rupees to individuals and organizations last fiscal year without even addresses, according to the Auditor General's Report, 2054.

The assistance, 25 percent of the total budget of the ministry, was provided on the basis of ministerial recommendations. The recipients even did not have an address, let alone other documents to identify themselves, the report says.

In addition to this, more than 6.3 million rupees was given to various other individuals and officials the same fiscal year for medical treatment on cabinet decision but the documents submitted by the recipients do not prove their ailment.

"This is only a sample of how Nepal's national budget is going down the drain. The Auditor General's report reads like a clinical diagnosis of a sick patient infested with too many parasites," said one observer after going through the report.

Out of 31 million rupees approved for Political Sufferers Committee

the Home Ministry provided Rs 215,000 to two persons and spent one million for purchasing a vehicle.

Members of the Parliament and parliament officials who had to deduct 2.4 million income tax from their salary and residence facility only paid Rs 541,000.

Last fiscal year MPs and officials pocketed about Rs 4.9 million as meeting allowance but

the ten percent tax was not deducted from them.

Various committees and offices inside the Parliament spent Rs 1,841,000 on tea and snacks. One day, an 80-member

delegation from Mahottari came to deputy speaker's chamber. They were provided dinner worth Rs 16,700. What was the objective of giving dinner by the deputy speaker was not clear, the report says.

One MP even took Rs 1300 claiming he purchased a pair of changeable glass. The MP did not present a prescription and his bill did not have a firm's name. Two other colleagues were not far behind. They took Rs 1335 and 1400 more than the approved limit.

When some lawmakers can't resist a temptation of making hay while sun shines, why should ministers be left far behind. Ministers have been found to be taking advance of tens of thousands of rupees for medical treatment abroad, without recommendations from a medical board.

Law provides that medical treatment expenses should not exceed a minister's one year's salary, a medical board appointed by the government should recommend a person for medical treatment abroad, and if the expenses amount to more than a year's salary the government can only pay 50 percent of it.

The government last fiscal year thought that its cabinet member had not enough money to decorate their residences and hiked the allowance to one hundred thousand rupees to those who stayed on government quarters and Rs 200,000 to those residing in their own or hired houses. Last fiscal year, the national coffer paid Rs 7.7 million for ministers' residence decoration.

Likewise, more than 1.7 million rupees was spent on decoration of five constitutional body heads and the leader of the opposition.

The Auditor General in his report has suggested that such decision to provide money to decorate ministers, and constitutional heads' residence each and every time should be discouraged.

Though the government decided to waive customs duty on vehicles imported by MPs, special class government officials, constitutional heads, twenty officials, out of thirty six, have still not returned government vehicles used by them.

The Auditor General's Report 2054, presented to the Parliament last week, said this year misappropriation stands at four billion 441 million rupees, 5.5 percent less compared to earlier years.

The Auditor general's office completed audit of 80 billion 150 million rupees transactions done by government offices, Nepal police, Royal Nepal Army, Courts and other government owned organizations.

The report also has lauded the role of Public Accounts Committee in helping reduce the misappropriation gradually.

Nostalgic Nepal

Constitutionally comfortable

THINGS are looking up for King Birendra of Nepal. Seven years after violent street demonstrations by a pro-democracy movement put an end to his autocratic rule and reduced him to a constitutional figurehead, there are signs of nostalgia for the old days.

Thousands of people, many of them young, turned up for a street festival last month marking the end of the king's silver jubilee year. Over the course of the year, hundreds of events were held to mark the occasion, with the king attending many of them. And in March parliament gave a vote of confidence to a new coalition government, led by the small right-wing Rastriya Prajatantra Party, which is very close to the king. These developments are encouraging for the monarch, who kept a low profile in the first couple of years after the advent of democracy in April 1990.

Some now suspect that royalists—including members of the king's family—are tempted to turn the clock back. There are monarchists who are arguing for a full-scale return to the old regime and the party-less *Panchayat* system, in which the king exercised absolute power through village, district and national councils. These nostalgics argue that democracy has led to instability. In the seven years since the king became a constitutional monarch, there have been five prime ministers. The United Marxist Leninist Party was in power for nine months in 1995, and is the largest party in the current ruling coalition. An election is likely in the next year, and the communists (who are little more than left-of-centre these days) may make further gains.

There are small signs that the king may have been influenced by these argu-

ments. The change of his scheduled weekly meeting with the prime minister, from a day after the cabinet meeting to a day before it, is seen as a sign that he wants to direct policies rather than just be informed about them. It is no secret that the king has been unhappy about the way the country's affairs have been conducted, with constant changes of policies and of officials. Some also worry that Nepal's small army still swears loyalty to the king.

But those around the king may be making a mistake if they interpret popular disenchantment with the democratic process and corruption as a nostalgic desire for the return of absolute monarchy. Many in Katmandu still hold the king responsible for a range of ills afflicting Nepal's 21m people. The country remains one of the poorest in the world. Foreign aid and grants make up almost 30% of the budget. But the royals cost the Nepali taxpayers over \$1m a year. Considering that democracy is still

in its infancy in Nepal, diplomats say, it has performed remarkably well.

Those close to the king insist that he is reconciled to his constitutional role and remains committed to upholding democracy, despite the memories of 18 years of absolutism. They point to his speech marking the silver jubilee, in which he stressed the importance of "democratic norms and values". So far, he has been as good as his word.

THE ECONOMIST MAY 3RD 1997

SINS OF STATECRAFT

The Spring of 1990 ushered democracy to Nepal and with it the hope for the achievement of a more just society created by upright leaders commanding popular respect. Half a dozen years later, is the sheer hopelessness of it all... What went wrong? Who, or what, is to blame? Which is the way out?

Perhaps a term which has just joined the Nepali lexicon sums it all: *pajerobaad*. The term has its origins in the Japanese luxury four-wheeler and refers to a government decision allowing all members of parliament as well as senior bureaucrats and judges facilities for the duty-free import of vehicles without disclosing their source of income.

Absolute power was wrested from the king in 1990 and representative power was given to the politician-commoner, who has proven incapable of living up to the high standards of diligence, dignity and integrity required of him. Today, though empowered, the Nepali politician, like Nero, fiddles on his *sarangi* while the country burns. Senior political leaders have used their parties more as fiefdoms of nepotism for personal gain than as vehicles of ideology and development philosophy. All pretence of meritocracy has been abandoned.

The list of sins in statecraft is long and starts right at the beginning, in 1990. The new rulers, rather than punish the wrong-doers of the old regime, opted for what then seemed like magnanimity but which now is obvious was a lack of courage or conviction. Any revolution owes its future a cathartic cleansing of the past, and Nepal's "people's movement" was denied that purification.

The result is clear for all to see: the corrupt and the criminal are loose or back in power, providing their brand of expertise to party bosses lacking the self-confidence. The bad apples of the Panchayat era—when the king ruled supreme—infected all, including those in the mainstream left and the Nepali Congress. Today's national level politics is essentially about the Congress and the United Marxist Leninists, the two main forces of the People's Movement, vying with each other to curry favour with the former 'Panchas'.

Dipak Gyawali

HIMAL South Asia
March/April 1997

The material and political corruption has levelled the playing field. Parties which fought the King's Panchayat rule in the difficult decades of the 1960s and 1970s have all too quickly lost the moral and ideological high ground. The Nepali Congress, despite perfunctory genuflection towards the late B.P. Koirala's notions of democratic socialism, has surrendered itself to indiscriminate privatisation of public assets accompanied by a retreat of the state from leadership in development.

The United Marxist Leninists (UML), having tasted power for nine months in 1994-1995, are thoroughly confused and lost in infighting. They maintain the rhetorical facade of proletarian revolution for the sake of the cadres, but are busily hewing the right-of-centre line. Its leadership would like to come back to power, and stay in power, and are willing to make any compromises to make that happen, including sleeping with the enemy. Given the geopolitical and foreign aid compulsions of Nepal, dictated as they are by Indian concerns and Western diplomatic pressure,

The view that the stature of the King has risen in recent years is a deceptive illusion born out of the relative dwarfing of other 1990 icons.

Marxism Leninism has become, for them, an embarrassingly bothersome burden of history instead of an inspiring ideology.

And, so, the mainline communists continue to spit out anti-Indian rhetoric in public while bending over backwards to please New Delhi when it comes to agreements on high dams on the Kosi or Mahakali. They denounce the IMF and the World Bank in speeches but write letters agreeing to any and all conditionalities the donors may impose just as long as the grant and loan faucets are kept open. One of their leaders waxes eloquent about the need for a republic while another sings praise of the monarchy; one says the party should drop 'communist' from its name even as another loudly celebrates Kim Il Sung's birthday.

As the Bolsheviks fight the Mensheviks within the party, it is clear that the UML is a party upholding the interests, values and aspirations of the Nepali lower middle class, a group that only recently was abandoned by a Nepali Congress seeking to cement its alliance with the old Panchayat aristocracy. The political spectacle comes from the UML's unconvincing acrobatics as it strives to meet the lower middle

class's aspirations of mellow comfort while shackled to a radical rhetoric meant for the landless and the proletariat.

This failure of the political middle within six years of democracy has now re-legitimised the far left and the far right, making radical subjects, once unthinkable, routine conversation at homes and in workplaces. A Maoist uprising which was supposed to whither away unnoticed has just marked its first anniversary with loud chest-thumping. It is helped by the collapse of the carpet and garment industries, sluggish tourism, administrative paralysis, poor foreign aid disbursement, rising unemployment among under-educated youth, and a coalition government that has neither philosophical direction nor administrative competence. The romanticism of revolt has an increasingly receptive audience in Nepal today.

This situation is also encouraging the far right. Those clamouring for a return of active monarchy have found new voice, even though a diffident King Birendra would probably prefer not to do them the favour. On the other hand, it is not unlikely that the politically incompetent and financially bloated middle—both from the Congress and the Left—will find collusion with the royal palace a less fearsome option than a takeover by the Maoists.

Neither of the extreme paths can be recommended, however. The slow wearing down of the ethnically fractured Nepali peasantry does not have

the tinder to spark a Bolshevik-type conflagration. Also, it is difficult to see how both internal forces (the upper and middle classes in a country with practically no proletariat or absolute landless) as well as external (superpowers north, south and trans-oceanic) would allow such an uprising to expand beyond a containable nuisance value.

As for a royal takeover, its basic requirement is an astute and assertive personality untainted in the public eyes. A King Mahendra in 1960 had these assets; a King Birendra, after 20 years of providing "active and dynamic leadership" to the Panchayat system, sits with these intangible assets severely depleted. There is talk that the stature of the King has risen in recent years, but that is a deceptive illusion born out of the relative dwarfing of other 1990 icons and hardly a firm basis from which to launch such a risky adventure as a royal putsch.

If the middle has failed, and the left and the right cannot work, what, then, is the way out? It is to re-create a new middle, through a more assertive civil society, a fearless intelligentsia, and takeover of party machines by a younger, alert crop of political leaders determined to build a political culture of values and sacrifice. This will be more difficult, and challenging, but more sustainable than the romanticism of the Maoists and the vacuous adventurism of the royalists. But short of that, the country will either continue to muddle along in despair or be plunged into a cauldron of terror.

Has Nepal Failed As A State?

By Kanak Mani Dixit

Intro: South of the border and over across in Pakistan they are going through introspection at 50 years after Independence. Bangladesh did it while celebrating the 25th anniversary of its liberation earlier in the year, and Sri Lanka is doing its own soul-searching at fifty in February 1998. It is only we Nepalis who do not seem to require looking into our success and failure. Perhaps this is because we have not really had a cathartic moment in our modern history. And so, over the last couple of years, we have been content with celebrations revolving around the king, one celebrating His Majesty's fiftieth birthday and the other a quarter century on the throne, both of them orchestrated, badly-organised, and reflecting our national state.

We all know that for two decades Nepal has been a country going backwards rather than forward. To that extent, it is not a developing or underdeveloped country. It is an "under-developing" country. This is because Nepal's political establishment and economic elite,

with which all of us present here have ties, have failed the larger economy, polity and people. Under the charge of this establishment and elite, Nepal has become what I am afraid I must call a "failed state".

The condition of our country is a shame that should make us blush the deep crimson of our national colour. We all know how difficult it is nowadays to get a visa to fly overseas via New Delhi or Bangkok. Well, perhaps this is our comeuppance, for while the elite have to confront the ignominy of rejection, the villager who crosses the land border into Bihar and Uttar Pradesh has no such worry, not having to apply for a visa.

There was a time not too long ago when the most powerful in the land, the *chautarias* and *hajurias* maintained links to the village. Suddenly, over the last decade, Kathmandu's super-rich have cut themselves free from the tethers to the hinterland. They see and feel little of the life beyond the Ring Road, and everybody else wants to be like them.

The people of Nepal have had too few days in the sun, but this country was run better in the 1960s, up until the early 1970s. There were fewer of them of course, but our administrators, scholars, bureaucrats and diplomats were all more competent back then. Our politicians might not always have been kosher - and they certainly are not kosher today - but earlier they had more abilities.

To illustrate the point, here is a paragraph from B.P. Koirala's diary written in Sundarjal jail in April 1961, a manuscript I had occasion to look at recently. He is reviewing a short story by Rabindranath Tagore in Bengali, titled [Hastidan].

The story is sweet; it is sweet not because the events or its developments or interplay of characters make them so; it is sweet because of the poetry with which Tagore has invested the story. There are obvious weaknesses in the texture of the story as a story of human beings. The intervention of god is clearly indicated in saving the soul of Abinash, the husband of the blind woman, the heroine. Abinash's degeneration is sudden, just as his regeneration is sudden. One can expect such denouement in poetry, but not in life - which is a very complex affair, which does not permit the division of humanity into simple good and bad, white and black in the plot or event.

I am using this excerpt, so full of insight, only to provide a simple contrast with the present. There is no contemporary politician, or royalty, for that matter, with the worldview, learning and self-confidence that Mr Koirala had. And there were others like him. If there was a 'Camelot' in modern-day Nepal, to use the Kennedyesque term, it came all too briefly in the late 1950s and early 1960s, first under Mr Koirala and then under the alert and astute King Mahendra. What followed was the deadening weight of the Panchayat regime and the sharp deceleration of King Birendra's reign.

The category which failed the country is Kathmandu's economic elite, the Thakuri, Bahun, Newar, Chhetri and Marwari well-to-do who were catapulted into stratospheric wealth in the last couple of decades due to kickbacks, contraband trade, and skyrocketing land values. Little money is made in Nepal, even today, with the use of skill and intellect; those who put themselves forwards as our business leaders have all the cash but little entrepreneurial spark. Few bother with the principle of comparative advantage, for example, and the loudest have really done the least to provide industry, generate employment or extend philanthropy. The national capitalist class is fully capitalist, and that is all right, but it is not nationalist enough.

I have homed in on the business class only by way of example. Let me assure you that the slide towards mediocrity today afflicts the uppermost echelons of every arena of national life, from commerce to media, from academia to bureaucracy. The highest bureaucracy, for example, has the insecurity that comes from timidity born of the

Panchayat era. Likewise, the editors of newspapers have squandered the freedom of the press, unable as they are to lead the growing ranks of reporters. Our architects have surrendered to the Bihari Boxes, which have taken over from the sloping tiles as the leitmotif of the Kathmandu skyline. The engineers have watched mute as the urban population builds death traps in advance of the next great earthquake.

Academia long ago abdicated its responsibility towards the public. Many good scholars of the 1960s have lost heart, and are today sunk in cynicism, despondency, and into consultancies. Many have died, and we have not produced replacements. We have thousands who have studied economics or sociology, the latter being the current craze over at Tribhuvan University, but you would be hard put to find a single economist or sociologist today who will speak out, and speak sense. The ultimate condemnation of Nepal's intelligentsia can be cited with an anecdote: members who claim to be part of this class love to call themselves intellectuals, and proudly hold intellectual conventions and *adhibeshans*. Little do they seem to realise that *buddhijibi* is a term that others apply to you, never you to yourself.

Our intelligentsia does, of course, harbour some intelligent men and women. But what good does this do us if they do not raise their voice on matters critical to Nepali life and times? They do not raise their voice for one of two reasons. Firstly, because, for quite a few, the fearless espousal of unpopular points of view is sure to affect the flow of lucrative opportunities as experts on hire. Secondly, is the danger of being labelled either Congress or Communist, the moment one opens one's mouth on a matter of import.

The honourable members of the intelligentsia have failed to educate the public and themselves alike that the true political and ideological division is between who is liberal and who is conservative. The distinctions made on the basis of political parties, in terms of who is Communist and who is Congress have become meaningless and really serve no function in indicating philosophical leaning. It is more like being the member of a self-help club.

To talk of the political class, then, the high and the mighty in the political parties of today represent a village elite come to rule the kingdom from Kathmandu. This is what democracy called for and welcomed so far as it goes for the Kathmandu elite which ruled directly through the Panchayat era had its turn and we know where they left us. But we have seen that the new political bosses, too, like the intelligentsia and the business classes, do not have enough learning to presume that they have the right to rule. If the Royal Palace-linked elite of the past ruined the country because of its isolation and greed, the rulers of today are clueless and corrupt. They do not have what it takes, for they do not know social science, nor physical science, and they do not appreciate history.

There is no doubt about it, the country and people suffer because it is ruled by mediocrity in all the topmost echelons of our society. Right across the board, the great lack of Nepal's present-day rulers, its economic upper rung, and its intelligentsia, is that they have not had the education and exposure as did the brown elites of our once-colonised neighbours, in Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh and the vast expanse of India. Even Jang Bahadur and Chandra Shumshere went to Europe and learned something about modern governance, but our smug leadership junkets all over the world all the time and yet learns nothing.

One needs to remind oneself sometimes that we Nepalis are not born genetically inferior - we emerge from the womb as fighting fit as anyone else, ready to learn, ready to do good - but we are shoved towards mediocrity by our environment. The only way not to be cynical about the state of national affairs and give up, therefore, is to clinically examine why our nation state is in this poor state. Such an exercise will then indicate the way out as well.

The sorry pass we are at in the year 2054 is explained by a curious mix of our history of isolation, tortuous geography and fractured demography. That is the general explanation, but if we seek a more detailed understanding of the national downturn in modern times, the blame lies in one area and one area only. And that is Education.

We started at the end of Rana rule with hardly an educational institution in the country. The next two decades saw quite a few worthy schools and colleges crop up. Then King Birendra introduced a half-baked plan to revamp the system and 'Americanise' it. The New Educational System Plan, introduced in 1974, delivered a death blow to our society because it set high objectives without homework and without commitment, and only after a fashion.

The barren landscape of Nepali governance, economy and polity is linked directly to the abysmal state of our education system. Yesterday, our society leaders were those who had gained exposure and education in British India, but they have all retired or died. Today, we are ruled mostly by products of our own education system. And the next rung of rulers will all be from the post-1973 generation, one that has been taught in a school and college system which stands shoulder to shoulder with the worst in the world and South Asia.

Seven years after the Panchayat system was relegated to the dustbin, if there is one thing we should have done, urgently, it was to put our education on a proper footing. That has not happened. We remain satisfied and content in presenting our millions of young with the most pathetic curricula, textbooks and faculty that it is possible to give. And make no mistake, the rot is there both in government schools as well as in the private centres of learning, to use an euphemism. For if society as a whole is in such a sorry state, how could private education escape from the all-pervading absence of quality?

If there is one reason to be ashamed to be a member of the Nepali elite or intelligentsia today, it is because of the way we continue to cheat our children each day, every day. Let me illustrate the point on education by repeating what noted Delhi School of Economics sociologist Andre Beteille wrote in *The Telegraph* of 30 August 1997. In an article on the system of quotas and reservations, he wrote that the mistake of India's leaders was "to put so much emphasis on politics, and so little on education."

Wrote Prof Beteille: "The gains of political intervention (such as quotas and reservations) are often immediate and dramatic, but they as often evaporate without leaving a trace. The gains from education take time, a couple of generations at least, to become visible, but then they become permanently established... Real as against purely formal equality of opportunity depends not merely on the removal of disabilities but also on the creation of abilities. It is here that the role of education is decisive. In creating the kinds of abilities that are essentialities for a progressive economy and society, there is no substitute for a sound educational system."

I have, in this presentation, tried to find an answer to the sorry state of the Nepali nation state. The midway point of my answer lies in the mediocrity that is the hallmark of the topmost echelons of our post-democracy, multi-party establishment, including in scholarship, bureaucracy, business and top-level politics. The ultimate cause of this mediocrity, its starting point, however, is the ruin brought to our education over two decades ago and continued since.

The *buddhibis* here love to say, "Don't just criticise. Give solutions."

Well, I have two solutions to propose.

For those who have already passed out of our educational system and already entered government, business or government - who have literacy but not necessarily an education - I say that 'adult education' needs to be provided through the medium of a radically improved media. Better newspapers, television and radio can yet do wonders in

correcting the course of our ship of state. This correction is required immediately as we cannot wait for the impact of good education to make itself felt.

The real long term solution, however, lies in improved education, and only improved education. Nepal needs creative education from kindergarten to high school, from vocational workshops to post-graduate studies. Education of the best kind, without having to apologise that second-best is good enough for us because we are born Nepalis after all, willing to scrabble at the low end of the table.

There is as yet little or no movement on the part of our great pontificators in the private and public sector to begin the challenging task of improving Nepali education. We have to first de-politicise, de-corrupt and *de-mediocratis*e the system.

Who is there to bell this particular cat? No one appears for the moment, unfortunately. ■

Visiting Places

THE MALDIVES has chosen 1997 as the Visit Maldives Year, and Nepal has gone for 1998 as the Visit Nepal Year. Maldives, a country of 250,000 hosts, today hosts 350,000 Western tourists a year. Nepal, with 21 million of its own, and also relying on tourism for a large portion of its revenues, hosts a little less, and the tourist numbers are declining.

The VMY '97 is a well-funded and efficient effort, managed by the Tourism Minister Ibrahim Hussain Zaki, former Secretary General of SAARC. It comes complete with super-glossy brochures displaying emerald vistas and white sands. The year's slogan is "Sustainable Development Through Tourism".

VNY '98, on the other hand, is managed by a government bureaucracy trying hard to be tourist-sensitive. There is not really the money, creativity or flexibility available to develop full "product diversification". And plans are already horribly askew with the inability of the national flag-carrier, Royal Nepal, to lease a wide-bodied jet even after a year's trying. Nevertheless, entrepreneur Karna Shakya believes that Visit Nepal '98 will leave a positive legacy, most importantly telling the world that there is much

more to Nepal than what the tourists have discovered so far.

The strategy of both countries is to increase the volume of tourism and profit margins by going for a high-end clientele. The Maldives can plan on the basis of small size, political stability, and sun-loving Europeans. Nepal's plans are hobbled by industry inertia and political uncertainty—Tourism Minister Chakra Prasad Bastola, who launched VNY '98, departed with the change of government in March.

On the other hand, the Maldives' plans have a limit set by the beaches, corals and multicoloured fish. Not much product diversification there, whereas Nepal is a country of immense variety and untapped possibilities. It can continue to fascinate long after the holidayer is bored of staring at the sea. ◀ HIMAL South Asia May/June 1997

1997

Mustang

NEPAL'S FORGOTTEN CORNER

by ROBERT CAPUTO

CYMBALS CLANGING and horns blowing, a procession of Buddhist monks emerged from the gate of the walled town of Lo Manthang. Behind them five other monks in masks carried bowls containing evil spirits captured during three days of dancing and chanting. The Raja of Mustang, sunlight glittering off his golden robe and long turquoise earring, strode through the gate with the regal indifference of a feudal lord, and behind him came the joyous crowd of spectators. The annual spring festival of Tiji was approaching its climax.

Reaching the fields beyond town, the raja ceremoniously fired an ancient flintlock. The head dancer dashed the bowls one by one to the ground, vanquishing demons that might visit fire, flood, drought, famine, and earthquakes upon the people. The raja pulled a pistol from beneath his robe and fired it several times into the air. The crowd erupted in cheers.

The exorcism complete, we followed the noisy procession back to Lo Manthang for the last part of the rite: Everyone had to jump over the fire that burned in the town gate to prevent demons from following us back inside.

Founded about 1420, Lo Manthang is the capital of Mustang (pronounced moo-STONG), a remote enclave of Tibetan Buddhist culture in northern Nepal. The town lies on a wind-swept plain at 12,400 feet, near the Tibetan border and far from any road—and, until quite recently, so far from the modern world that it seemed locked in the rhythms of the past. Even today the visitor to Lo Manthang watches life proceed much as it has for centuries: The thousand or so residents emerge from their whitewashed mud houses early and walk out through the single gate in the town's thick wall to pasture their animals or work in irrigated fields of grain.

There's little else beyond those fields. Mustang lies north of the main Himalayan massif and so is cut off from the Indian monsoon that waters much of Nepal. It's a high-altitude desert of scree and dirt, a barren expanse of innumerable gorges and cliffs, where farmers husband every drop of precious water channeled from the surrounding snowcapped mountains and scratch a meager living out of the scant arable land.

Remoteness has insulated Mustang from foreign influences, especially during the 31 years it was officially closed to outsiders. When the Chinese invaded Tibet in the 1950s, a band of Tibetan resistance fighters, backed by the CIA, used Mustang as their base of operations. The Chinese closed the Tibetan border in 1960 and pressured the Nepalese government to seal Mustang off from the rest of Nepal. This isolation ended in 1991, when a new government in Kathmandu opened the region to restricted tourism. Mustang's 5,600 people now find themselves in the midst of what to many is an unsettling transition.

The border with Tibet is still sensitive, and Mustang's historic ties there have been largely severed. Monks who would have trained in Tibet now study in India or Kathmandu. Deep religious traditions are being diluted as people are exposed to urban culture and materialism. At the same time, the increasing presence of the Nepalese government—in the form of teachers, bureaucrats, and police—is slowly eating away at the authority traditionally vested in the raja, the inheritor of a more than 600-year-old position somewhere between divine and human.

MADE TWO TRIPS to Mustang and discovered that the Tiji festival is one of its most important traditions, bringing people from all over the area to the spring rite of

cleansing and renewal after the planting is done. The last night of the festival I went to talk with Tashi Tenzing, the 72-year-old abbot of Lo Manthang's only active monastery and the highest religious figure in the land. He had become a monk when he was 11 and studied in Tibet for ten years. Now he is deeply worried about the changes coming to his land. Even monks wear Chinese-imitation Converse All Star sneakers beneath their robes, and in one chapel a photograph of the Dalai Lama rests on an empty Johnnie Walker bottle beneath a huge 1970s poster of Al Pacino in love beads.

Sitting cross-legged on a platform at one end of a small room decorated with holy paintings, Tashi Tenzing spoke of his concerns. "Religion does not mean as much to people nowadays. When the people see Tiji, for most it is only a show. Especially the young people—they just think about money. But Tiji is very old and very important. And not just for the people of Lo Manthang. It is for the whole world, not just Buddhists but Hindus, Christians, Muslims, everybody. It is a ritual for peace—and to protect us all from danger."

I had arrived in Lo Manthang several days before the festival. It had taken me nine days of trekking on foot and horseback to travel the 50 miles from Jomsom, the last airstrip and jumping-off place for Mustang. But I was in no hurry. Coming up the west side of the Kali Gandaki River, Angya Gurung, my guide and interpreter, and I stayed in small villages of whitewashed houses, usually pitching our tents behind wood stacked on the flat mud roofs.

"This is the best place to camp—out of the wind," Angya said. "Also a good way to avoid the fleas and lice."

The houses were invariably the same. A growling, but chained, mastiff guarded the low doorway, above which hung a spirit catcher—a sheep's skull decorated with holy paintings and made by a Buddhist monk to keep demons out. Storerooms for grain and stalls for livestock took up the first floor. The family lived on the second floor, with kitchen, dining area, and bedroom all in one dark chamber. Oil lamps cast a faint glow on statues of the Buddha and other deities in a tiny chapel.

One evening, camped in the village of Geling, we were invited to have tea with Tshering, the woman of the house, who was roasting barley over a dung fire. Her long black skirt and striped apron, both of homespun wool, were ragged, and her lined face spoke of a hard life of labor in the high, dry air. I made a comment about the cold as I sat down near the fire.

"You should come here in winter," Tshering laughed. "But if you did, you would hardly find anybody. Winters are too hard here."

"Almost all the people in Mustang leave in the winter," Angya explained. "There is nothing to do, and by going out they can do some trading and get a little money."

"When I was small," Tshering continued, "my father took grain to Tibet, traded it for salt, and in winter sold the salt in Nepal, like his father before him. But the Chinese stopped the salt trade. Now most of us go to India in winter. We buy sweaters in Punjab and sell them in Assam."

"With the sweater money we bought this," she said, pointing to the kettle from which she poured us yak-butter tea. "And all those pots too. And shoes. So many things we could not get before or that were too expensive."

"They have electricity there," she added. "Sometimes we watch videos. Rambo, Bruce Lee. Very nice." She leaned back against the mud wall of her house, from which posters of Indian pop stars and the rock groups Metallica and Iron Maiden stared down at us.

NO ONE IS MORE AWARE of the currents of change running through Mustang than the raja. Entering the palace, the only four-story dwelling in Lo Manthang, I climbed the rickety wooden stairs, spun the prayer wheel at the top, and waited in a courtyard guarded by the ubiquitous mastiff—stuffed, ragged, and hanging from a rafter. A short time later I was called into the raja's presence.

The raja, a large man in his mid-60s, had changed his golden robe for a windbreaker and slacks. He sat on a platform in the sitting room, his long braids tied around his head, his fingers continuously working a string of prayer beads. I was invited to sit next to him on a slightly

lower platform. The social hierarchy in Mustang is still strong. The platforms around the dung cooking fires in every house are of varying heights, and no one may sit on a level higher than those who outrank him. Blacksmiths and butchers, who are deemed unclean, may not even enter the living area of a house but must sit on the floor by the door.

Jigme Palbar Bista is 25th in a line of succession founded by Ame Pal, who united the warring towns along the upper Kali Gandaki River and in 1380 became the first king of Lo, as Mustang was then called. Raja Jigme ascended the throne in the early 1970s. Since then he has seen his authority wane as more and more people leave Mustang to better themselves and as the Nepalese government exerts more influence.

"During my reign I have tried to reinforce our culture," the raja said. "But it is not easy. The people are changing much. It's not that they aren't interested in their traditions anymore, but that they are very poor. People have to survive."

A villager from Mustang stands to earn hundreds of times more cash as a trader in India in winter than during the rest of the year at home. Some young people don't return, and those who do inevitably bring with them new attitudes and a sense of the world at large.

Raja Jigme expressed concern about the changes brought by greater contact with outsiders. "We need to have the tourists come because we have nothing besides our land. But the tourists bring change. Mustang will be different—not in my lifetime, for I am an old man. But for the future I am worried."

Because Mustang is small and fragile both culturally and ecologically, the Nepalese government limits the number of tourists to a thousand a year. The treks are usually organized by agencies in Kathmandu, and the visitors carry all their supplies, so there's no need even to buy food locally.

Since this system deprives the people of the financial benefits of tourism, Mustang is supposed to receive 60 percent of the \$70-a-day fee each trekker pays the Nepalese government. But I was told only about 15 percent of this

filters through the bureaucracy in Kathmandu.

"We want tourists to come because of the chance to get some money," said Pema Ongdi, who heads the Lo Manthang development committee. "But open tourism would be better because more people could benefit."

For Tashi Tenzing, the old abbot of Lo Manthang, the benefits come at a price. "This is the time of the tiger," he told me. "The tiger has stripes on the outside; it is very beautiful to look at, but there is nothing in the heart. And the heart is the most important thing."

At heart Mustang is still essentially a feudal kingdom that grew rich from its position astride the Kali Gandaki River—an easy route through the Himalaya for caravans of salt traders between Tibet and India. The raja and nobles who controlled this trade became wealthy. At its zenith in the 15th and 16th centuries Mustang was renowned for its Buddhist art and scholarship. The temples still house ornately bound texts and fine statues, the most impressive of which is a 45-foot gilt statue of Maitreya, the Coming Buddha, in Lo Manthang's Jampa temple.

Tibetan lamas spread Buddhism throughout the realm. I had seen the results on my treks. The entrance to every village is marked by long walls of carved prayer stones and by large *chortens*, bell-shaped monuments housing sacred texts and relics. Most villages have temples, and several towns are home to monasteries that once echoed with the chants of hundreds of monks.

As its wealth and power waned, Mustang was conquered by armies from the south and incorporated into the Hindu Kingdom of Nepal at the end of the 18th century. Mustang remained an isolated backwater—the first Westerner didn't arrive until 1952. After China closed the border eight years later, there was again little contact with the outside world and virtually no development: no roads, no electricity, and only one small, ill-equipped medical clinic.

The forced isolation preserved much of Mustang's Buddhist heritage. The Chinese destroyed many sacred objects in Tibet, but temples in Mustang escaped systematic looting.

And while Buddhists in Tibet may be severely punished for having a picture of the Dalai Lama, people in Mustang are free to worship as they wish.

Most monasteries are quiet now, some abandoned, others having only a handful of monks to look after the temples and perform rituals to ward off evil spirits. No new prayer stones adorn the walls; the *chortens* are melting back into the earth. The people no longer have the time, resources, or inclination to maintain the sacred sites, and the royal coffers are empty.

Nowadays the power of the raja to command people to attend to public works has faded. In the past peasants had to harvest his crops for free before they could reap their own. Until very recently no one would have dreamed of disobeying this command. Now people don't feel compelled to obey, and only a few show up for the raja's harvest, even though he pays them.

Since Raja Jigme no longer holds the power known by his ancestors, disputes are more and more frequently taken to the Nepalese courts or police rather than the palace. Crown Prince Jigme S. P. Bista, the raja's stepson, does not live in Lo Manthang but in Kathmandu, where he owns a rug factory and a trekking company. Whether he will choose to return to Mustang when he ascends the throne is unknown.

ON MY SECOND TRIP, in autumn, I rode across the broad plain that sweeps down from Lo Manthang to the Kali Gandaki River. The fields were barren, the reaping was done. Horses, donkeys, and mules were chewing at the stubble. In the threshing grounds just outside the town walls, people were whacking mounds of wheat with paddles and tossing it high by the basketful to free the grain. The air was full of chaff and cries of "*Kaiyo, kaiyo*," by which the harvesters call the wind to aid their winnowing.

"The harvest is good this year," the head of one family grinned, brushing some chaff from his hair. "Tiji worked."

Nearby, other people stuffed grain into huge sacks made of homespun wool and then, bent nearly double from the weight, carried them through the town gate and along the narrow alleys to their homes. Along the way they were joined by children bearing baskets of dung collected in the fields for the cooking fires.

I left Mustang after the harvest. At the top of a gorge high above the De River, Angya and I performed a parting ritual called *Lungta tangen*. We climbed out onto a precarious projection, where Angya lit a fire fragrant with juniper branches and incense. From his pack he took out a bundle of square pieces of tissue paper, each of which bore a prayer and had been blessed by a monk in Lo Manthang.

One by one we tossed the papers off the cliff, calling "*Tharro—May we reach home safely*," and praying for health, long life, and good fortune. The wind roared up the gorge, catching each piece of paper as we let go.

We stood for a long time on our little perch, watching the last of our prayers disappear into the sparkling blue sky that lay like a blessing over Mustang.

Mitt Nepal

Av Kirsten J. Greiner på tur i Nepal med Olav Myrholm.

KATHMANDU, SEPTEMBER 1997 - Skramlingen i kokekar på kjøkkenet blandes med Ama's¹ myndige kommandoer som bærer ut til hele nabolaget, før hun gjør sin messende morgen-puja² på terrassen. Med "namasté" og stort gurung³-smil, haster Ama tilbake til putrende dal⁴ over primusen. Hundeglammet stilner. Husets lille loppereir kommer tuslende etter endt nattlig bjeffing og ruller seg tilfreds sammen for en god dags søvn. Hanegal konkurrerer med folks høylydte rensing av halsen, og fra grusveien roper banan-mannen "kera, kera" som han balanserer i en kurv på hodet. Tekoppen varmer håndflatene, dampen fra den krydrede melketeen siver opp i nesen og lukter Nepal. Hjemmekoselig stemning en tidlig morgen mens morgendisen ennå klamrer seg til husveggene i Kathmandu.

Jeg er tilbake i Nepal for første gang på ti år. Ved avreisen den gang kikket jeg gjennom flyruten idét hus ble til legoklosser og mennesker til maur. Jeg så Himalaya trone i horisonten og hvisket et lite "jeg kommer igjen" til fjellene eller landet eller hva det nå måtte være. Jeg visste ikke det skulle ta så mange år. Men årene har gitt kunnskap om landet og gode nepalesiske venner. Under innflyvning til Kathmandu ti år senere, sitter jeg igjen klistret til vindusruten. Fjellene synes ikke denne gangen, men det gjør ikke noe. Kanskje blir de borte i den fuktige disen, kanskje blir de disige i fuktige øyne. Jeg vet ikke hvorfor, men det er noe spesielt med Nepal.

Den store landsbyen Kathmandu er borte, erstattet av en travel storby som virker indisk-kaotisk for en besøkende. Her er liksom mer av alt - mennesker, hus, støy og trafikk - enn før. Eksos som får selv en innbarka røyker med høy toleranseevne til å trekke T-skjorta foran munnen. Jeg skrinlegger ganske raskt planene om trivelige sykkelturner og dropper tanken på oppdagelsesferd via motorsykkel. Noe er kanskje blitt bedre i Kathmandu, men da er det ikke umiddelbart synlig. Likevel; det ligger et fascinerende slør av sjarm over byen.

Å bruke bena som transportmiddel er den beste måten å oppleve Kathmandu på. Da blir man kjent og kan orientere seg på kartet - dessuten er det trivelig. Plastsandalene mine klasker vekselvis mot bakken og hælene over store deler av byen. Jeg rusler i gatene, trår gjennom smugene og saumfarer småbutikker med så lave dører at selv en småvokst nordkvinne må bøye hodet godt. Tar en hvil ved tempelet, nipper til litt te og slår av en prat. Kjenner lukten av jord og krydder - og alle de andre luktene som blander seg inn til jeg ikke lenger klarer å skille dem fra hverandre.

Hvis noe er obligatorisk i Nepal, må det være daal bhaat⁵. To ganger daglig og minst en gang hjemme hos hver av dem man kjenner. Det blir mye daal bhaat de kommende ukene, og ikke minst mange fine stunder med venner. Etter en tid er ikke daal bhaat en rett, men et spennende måltid i ulike kombinasjoner. Daal bhaat er på en måte uforutsigbart; ingrediensene varierer, det smaker alltid litt forskjellig fra forrige gang - og alltid godt. Restaurantene i Thamel tilbyr også daal bhaat, oftest oppført under betegnelsen "nepali food" på menyens siste side. Forunderlig med tanke på hvilken smaksopplevelse det kan være.

"Nepal goes down the drain", sier flere jeg snakker med i Kathmandu. Unge mennesker med god utdanning og bra arbeid. Kanskje har de rett. Øynene deres lyser entusiastisk når de prater om hjelp til enslige eldre, skolegang for jenter, safa tempoer⁶, søppelavhenting i nabolaget, renere og mere vann. Problemer de kan jobbe for å løse i det små. Entusiasmen slukner når politikk blir nevnt. Politikk er nærmest blitt et skjellsord, ensbetydende med korrupsjon, taktisk posisjonering og egeninteresse. For ti år siden turde ikke folk snakke høyt om de politiske forholdene - nå vil de ikke. Hva som skjer innenfor murene rundt Singha Durbar⁷ er uinteressant og vedkommer dem ikke. Den unge generasjonen har mistet interessen for politikk, mistet troen på demokratiet. Politikerne oppfattes som en ensartet elite og det er likegyldig hvem av dem som styrer landet. De prøver å karre til seg mest mulig - gjerne via korrupte metoder - så lenge de er i posisjon til det, med liten tanke for hva som gagnar landet som helhet. "Kanskje hadde det vært bedre med en mektig mann som sto for styre og stell, forutsatt at han satte nasjonale interesser i fokus?"

Dette er ikke mine ord og betraktninger, men nettopp det gjør holdningene og situasjonen de avspiller så lite oppløftende.

MOHORIYA, OKTOBER 1997 - Et godt stykke fra Pokhara ligger en stor buet åskam. De som vil til landsbyen Mohoriya må gå trappene en halv kilometer til værs fra dalbunnen; opp en stupbratt skogdekt og skyggefull skråning. Gurung-landsbyen kommer til syne idét vi tipper over åskammen og ser utover det litt slakere terrenget på denne siden; på tvers av dyrkede terrasser nedover den solfylte lia. Her er ris, hirse, spinat, poteter og andre grønnsaker. De jordfargede orange husene er plassert i lias øvre del og rommer noen hundre mennesker. Enkelte står tomme på grunn av utflytting og lavere barnetall, men Mohoriya er fremdeles en livskraftig landsby.

Her er stor-politikken i Kathmandu langt unna. Hvem som sitter i lokale råd og komitéer er viktigere. Landsbyen trenger ny vannkilde, skolen behøver bøker, nedhogde områder skal få gro til og skogsressursene må høstes fornuftig. Vann og utkomme fra jordbruk, skogbruk og husdyrhold skal fordeles rettferdig mellom familiene. Vi vet at landsbyfolket mangler mye, men på spørsmål om hva de behøver, er svaret: "Vi har stort sett det vi trenger".

I Pokhara møtte vi turister som spurte om vår trekkingrute. De så uforstående på oss da vi sa vi skulle tilbringe tiden i en liten landsby en dagsmarsj unna. "Hæ?", sa de. "Jo, vi skal besøke venner og feire dashain⁸ og ghumne⁹ rundt", forklarte vi. "Hæ?", sa de.

Åtte par nysgjerrige barneøyne i vinduet første morgen i Mohoriya. Spredt fnising og mye kikkende. De voksne sier "Å, har dere kommet. Drikk en kopp te. Kom og spis." To år er gått siden Olav var her sist, og det er mitt første møte med landsbyen. Men kanskje tar vi feil? - kanskje har vi bare vært nede i lia noen timer, slik de andre later til å tro. Men varmen og gleden i øynene forteller at det er riktig og godt at vi er her. Ama smiler og blottes de få tennene som er igjen, Ba¹⁰ ler med åpen munn så gummene glinser. Vi er de fremmede som hører hjemme.

Terrassen blir samlingssted for alle som kommer innom for å hilse på - gamle, unge og barn i naturlig og nært virvar. Barna gråter sjelden i Mohoriya - det er alltid noen som har tid til å ta seg av dem. De norske tursekkene får plass i vårt ett-roms hus i andre etasje over kuene. Vi har til og med en egen liten veranda og utsikt til hovedhuset med terrassen og gårdsplassen. To plankesenger, et bord, jordgulv og stråtak mellom oss og stjernene. Til risstamperens taktfaste dunk fra nabohuset, tvinger solstrålene seg gjennom sprekker i de tykke vindusskoddene hver morgen. Ute sitter vår Ama på huk og vokter kjelen med raksi¹¹ som bobler over bålet. Dampen blir til hvite små skyer som duver oppover mellom husene og sender bud om dashain i anmarsj.

Ama og Ba begynner å bli gamle. Det har vært et stridt liv. Men de er heldige som har mange av sine i nærheten. Eldste sønn og datter med familier bor like ved. En sønn jobber ute, men kone og barn er igjen her. Yngste datter steller huset for de gamle og får hjelp av sin søster Lal Maya som er på dashain-besøk med datteren Susma (4 år) og sønnen Sagar (1 år).

Lal Maya er på min alder. Hun ser mine spørrende uttrykk og forteller meg hva jeg skal gjøre selv om vi ikke forstår hverandres språk. Lal Maya ler ertende når jeg gjør dumme ting. Det er godt og lett å le sammen med Lal Maya. Hun blir min hjelpende søster. Sammen henter vi hjem vann i store urner og hun er med når jeg trenger en vask ved kilden. Hun jager nysgjerrige guttunger vekk fra vaskeplassen, skrubber ryggen min og holder oppe loongien¹² min mens jeg vasker meg. Og ingen ler mer hjertelig enn Lal Maya når loongien likevel faller av.

Første kvelden i Mohoriya vet vi at noe er i gjære. Vi spør, og får til svar at når mørket faller på skal amatoli, mødregruppen, syng og danse utenfor huset vårt for å feire at vi har kommet. Vi mistenker dem for å planlegge noe mer. Utpå kvelden tennes parafinlampen, og i lyset fra den teller jeg femti hoder på terrassen og gårdsplassen - kvinner, jenter og barn stuvet tett sammen. De eldre kvinnene klumper seg inntil hverandre i en sky av sigarettøyk. Ingen menn får være tilstede, bortsett fra Olav, Ba og "onkel". De tre mennene, Ama og jeg danner midtpunkt i forsamlingen, med bena i kors på stråmatten.

Sangene er om kjærlighet og livet i landsbyen og sikkert en hel masse rart om Olav og meg som vi ikke forstår. Samme melodi gjentas hele kvelden mens sangen diktes etterhvert. En i amatoli setter prøvende og nynnende sammen ord i verseform, helt til "tante" napper sneipen ut av munnviken og roper "kom igjen" med sin buldrende bassrøst. Da faller trommene inn, hele gruppen synger og folk klapper takten for den som kaster seg barbeint ut i dansen med ringlende bjeller om ankelen. Hverken Olav eller jeg slipper unna dansen, til lattersalver og tilrop fra alle.

Ama smiler lurt til meg og vet noe jeg ikke vet ennå. Tradisjonen tro får vi blomsterkranser rundt halsen, men det er mer i vente. Devi, Olav's "svigerinne", gir tika¹³ til oss begge, og forventningen er stor når Olav får beskjed om å smøre det røde tika-pulveret

i en stripe fra pannen min og oppover i håret. Nå vet vi det Ama visste og vi trodde. Med rødt pulver dryssende ned på nesen blir Olav og jeg gift på gurung-vis. Så tres røde glassarmbånd på armen min, mens Ama nikker anerkjennende med et lunt smil om munnen. "Jaja, nå er det gjort", roper Olav og jeg til hverandre gjennom ropene, klappene og sangen.

Man veksler alltid noen ord med dem man møter i landsbyen. Og husene ligger så tett at det er umulig å ikke møte noen. Enkelte steder går stien også over gårdsplasser. Måltidene står sentralt i Mohoriya og innledningsspørsmålet er gjerne "har du spist?". Da svarer man enten "spist" eller "ikke spist". Hvis man ikke har spist, kan man kanskje rekke å si "spise senere" før samtalepartneren spør "når skal du spise?". Neste spørsmål er ofte "hvor skal du?" Det er lett å svare på, for i Mohoriya finnes bare to alternativer: opp eller ned. Praten er til forveksling lik norsk småsnakk på S-laget i grisgrendte strøk, bortsett fra at der er været hovedtema.

Fra vår veranda kan vi følge med i aktivitetene på gårdsplassen - og de andre kan følge med på hva vi foretar oss. Noen ganger sitter jeg bare og kikker, andre ganger prøver jeg å skrive dagbok eller postkort. Susma og Sagar klatrer stadig opp trappene til verandaen. Storesøster først, og så haler hun lillebror etter seg. "Nå må dere ikke forstyrre!", roper de voksne. Men Susma trenger bare å gi meg sitt skøyeraktige smil - og det vet hun. Så deler vi samme stråmatte og sitter tett inntil hverandre mens jeg skriver postkort til en annen verden.

Tidlig en morgen snører Lal Maya og jeg sigdene rundt livet og går mellom husene, ned steintrapper og stier. Ingen kan være i tvil om at vi skal ut og kutte gress til bøflene. "Skal dere kutte gress?", ropes det fra alle kanter. "Kutte gress", roper vi tilbake, og dermed har vi hilst god morgen. Etter te hos Devi slår Indra og Anju følge videre. Så rusler vi jentene i rekke langs ytterkanten av hirseterrassene, mens det våte gresset glir langs leggene, sigden klasker lett mot rumpa og landsbyens lyder blir svakere. Over oss ligger snøen hvit på fjellene. Nedenfor har Gud¹⁴ laget trapper til resten av verden. Hele åssider med tusenvis av grønne terrasser før blåne på blåne som beskytter mot for store forandringer. Jeg glemmer på dette øyeblikket.

I et par timer kutter vi gress som bantes med lange strå, før tauverket snøres rundt og børen tas på ryggen. Det føles uvant å bære med rem i pannen. Jentene tripper lett avgårde, jeg kommer vinglende etter dem. Bakfra ser de ut som store gresshauger med ben. Lenge etter at geitene og bøflene gumler fornøyd på båsen, humrer folk i landsbyen fremdeles over mine lange norske skritt og lille bær.

"Chito-chito (fort, fort) - nå må dere komme, nå slakter vi bøflene!" Vi småløper opp steintrappene mot høyden over landsbyen. Plastsandalene mine, som i begynnelsen snublet prøvende på bratte stier, klasker nå raskt i kjent terreng. Jeg bøyer meg automatisk ned mot bakken før vi passerer den sinte hunden i landsbyens øverste hus. Møtene våre på stien er blitt rutine nå. Kanskje vet den at jeg ikke vil kaste småsteinen jeg har i hånden, men den viker tilbake mens overleppa vibrerer snurrende for syns skyld.

På høyden over landsbyen er en chaotari; hvileplass på stien. En kjempemessig steinbenk kranser det store paraplyformede pipal-treet som gir skygge i meters omkrets til slitne vandrere. Herfra er det utsikt i alle himmelretninger. Herfra har jeg sett morgensolen farge snøfjellene røde, og mørket senke seg over Mohoriya på kveldstid. I dag kryr det av mannfolk og unggutter her - alle travelt opptatt, men ingen av utsikten.

Fire bøfler står fastbundet og venter på de dødbringende slagene med øksa. Så kuttet strupen, før blodet strømmer ned i kopper og kar. På bakken legges skinn til tørk, og sola lyser gjennom oppspente magesekker. En liten gutt blåser tarmpose som ballong, mens han nysgjerrig studerer parteringen. Ulike arbeidslag svinger økser og håndterer kniver med vante hender. Tærmer sorteres i meterlange strimler og to smågutter hopper tau med tarmen til de eldres irettesettende kjefting. Et halvveis flådd bøffelhode ligger og stirrer med store anklagende øyne på gamlekara som er opptatt med å stykke opp kjøttet i passende biter. Bitene fordeles utover et stort bladdekt område; en haug til hver familie. Når hver familie skal ha like mye av alle bøffelsens deler, blir resultatet noen ganger ørsmå biter på størrelse med en fingernegl. Men intet går til spille, og når vi forlater slakteplassen er det lite som vitner om dagens hendelser. Den kvelden spiser vi bøffelkjøtt på terrassen. Først dagen etter er det lov å bringe kjøttet innendørs, hvor det henges til tørk og røykes over ildstedet i kjøkkenet.

Kveldene er koselige i Mohoriya. Parafinlykta suser når vi sitter inne hos Ama som er sliten etter dagens arbeid. Hun er sliten etter mange års arbeid. Susma og Sagar har sovnet på gulvet foran Lal Maya som bretter puja-skåler av blader. Fra kjøkkenet, der Bahini¹⁵ steker smultringbrød, siger smultosen inn i stua og borrar seg fast i sjalene vi har tullet rundt oss. Praten går lavmælt mellom Ama og jentene for ikke å vekke de to små. Ama glipper med øynene en lang stund, og til duren av trygge stemmer sovner både hun, Olav og jeg der på brisken.

"Hei, nå må dere se å våkne! Nå skal vi synge og danse!" Jeg gnir meg i øynene og kikker på klokka som viser tolv på natta. Midnatt! og så skal de feire og drikke raksi og svinge seg?! Men det er akkurat hva de har tenkt å gjøre, så det er bare å rulle seg ned fra brisken og delta i moroa.

Etterhvert kommer søvndrukne landsbyboere tustende ut av nattermørket mot naboens gårdsplass. Småjentene står for underholdningen som stadig avbrytes av sjenerte fnis. Stemmene er lysere enn amatoli's, dansen mer usikker og keitete. Jeg lurte på hvor mange av jentene som er med i mødregruppen neste gang jeg kommer til Mohoriya.

Fra husets puja-rom høres prestens og gamlekaras messing og nynnende toner. Jeg trekkes mot stemningen der inne og får lov å sitte på dørterskelen til puja-rommet og kikke. Jeg ser og hører og lukter. Det er en stor opplevelse som fyller meg med varm glede, trygghet og ro.

En agurk bøter med livet under ofringen den natten. En kjempeagurk, vel og merke, for vi får alle høytidelig utdelt et par biter hver. De fleste barna går glipp av måltidet. De har allerede sovnet på stråmattene i mange timer - tett inntil, og i varmen fra nærmeste voksne person.

Barna har gledet seg lenge til den store høytidsdagen under dashain-feiringen; selve "julekvelden" da man tar imot tika og velsignelser fra de eldre familiemedlemmene. Men før begivenheten starter, skal alle være nyvaskede og velkledd. En lang stund skrubbes og skiftes det i hele Mohoriya. Så samles familien på terrassen, der Ba sitter klar med ris i rosafarget bøffelmelk, hirseblader og smårupies-sedler. Jeg studerer de andre og gjør som dem. Bena i kors foran Ba, hendene samlet så de danner en skål. Sammen med ris kaster Ba gode ønsker og råd og formaninger over meg, før han klistrer mer ris i pannen min og presser en rosaskjoldet pengeseddel og litt hirseblader ned i mine åpne hender. Innen formiddagen er over, har vi gjennomgått samme rituale hos "onkel", "bror", "fetter" og andre "slektinger". Håret prydes med mange hirseblader og pannen føles gjenklistret av ris med bøffelmelk som får en suraktig lukt i sola.

Vi rusler turer i området og ghumner på dashain-visitt til nabolandsbyene. Stopper opp på stien innimellom for å knipse av en og annet blodigle som øyner et festmåltid på vår bekostning. Olav må takke ja til raksi i mange hus og går ikke fullt så målrettet hjemover.

Med Ama og Ba og alle de andre sitter vi i kjøkkenet og prater. Melkete, hirsepudding, mais-snacks og stampet tørr ris. Bøffelkjøtt hengende i taket. Enten Ama eller døtrene sitter på huk foran ildstedet som gjør rommet tett og røykfyllt. Bahini er ekspert på å steke smultringbrød; med drevne bevegelser bruker hun hånden som øse og heller røren i fin ring i pannen. Brødet gir fremdeles fra seg putrende lyder når vi får det servert. Susma er innom flere ganger for å hente brød til sine venner. Hun har mange venner, Susma - men flere enn det er barn i landsbyen de kveldene det stekes brød.

På ettermiddagene er landsbyen blåst for unger og man hører lyden av knirkende treverk og barnehvin oppi lia. Der står en dashain-ping; et solid seks meter høyt pariserhjul av trestokker, med huskelignende benker rundt hele ytterkanten av hjulet. Motoren er en av de eldre guttene som trækker rundt i sprinkelverket. Ungene ler hysterisk og klamrer seg fast mens hjulet går fortere og fortere og nesten slynger dem av.

Sagar er for liten til å huske, så han foretrekker terrassen hos sin bestemor. Der sitter han mellom Bena til Ama som blåser opp en stor blå ballong fra Steen&Strøm's varemagasin i Oslo. Sagar er henrykt. Jeg ser de to og minnes et bestemorfang på bondelandet i Norge en gang for lenge siden.

I løpet av dashain blir det stadig færre dyr i Mohoriya. Flere av kyllingene som spankulerte kaklende på gårdsplassen, er ribbet og endt som ingrediens i daal bhaat'en. Den søte tykke grisen jeg tok bilde av en morgen, ligger på matfatet mitt samme kveld. Vi spiser hos "bror", "søster", "svigerinne", "tante og onkel", "niese" og kjente. Og hos nabokona som koker ris i bøffelfett og er trinn som et polert riskorn. Eftervirkningene av hennes middag polererer meg innvendig og jeg blir raskt et par kilo lettere.

Vi hilser på det unge paret som er hjemme under høytiden. De bor i Pokhara og har en søt datter kledd i blondeskjole og hatt. Hun er renere enn de andre barna fordi hun ikke leker og farter rundt med dem - faren får rynker over nesen når han snakker om livet i landsbyen. Vi besøker Mohoriya's oppfinner som dyrker kaffe og blomster og norske reddiker og aldri vil flytte herfra. Sammen med "bror" inspiserer vi landsbyens nye vannkilde, og han tar oss med på tur opp i den skogkleddt åsen der en gomp¹⁶ kommer til syne mellom trærne. Religionen i Mohoriya er en merkelig blanding av buddhisme, hinduisme og forfedre-tro i tilsynelatende harmonisk sameksistens. Jeg har aldri vært i en gomp før, men lamaen ønsker velkommen inn og gir oss en fin stund i hans nærvær. Og i lyset fra parafinlykta drikker vi te og raksi på terrassen hos "bror" mens vi småprater ut i nattermørket.

Kona til "bror", Bauju, tar godt vare på meg. Mellom oss ligger uuttalt forståelse, aksept og imøtekommenhet. Men Bauju er ikke med på alt som skjer i landsbyen denne tiden. Hun sier hun er opptatt med noe arbeid som haster. Hva som er så viktig, forstår jeg først den dagen Bauju trekker fram en flunkende ny gurung-bluse spesialsydd til meg. Også jeg skal være velkledd under dashain. Hun er stolt, men jeg er stoltere.

Vår siste morgen i Mohoriya er det som om landsbyens trær og busker allerede vinker farvel: det rasler og rufser i bladverket oppover lia der raske jentehender napper blomster ned i tøykleddene sine. I en haug av farger sitter ama på terrassen og knytter blomstene møysommelig sammen til kranser. Jeg ser ikke de andre terrassene i Mohoriya, men vet at det sitter en ama eller didi¹⁷ eller bahini omkranset av blomster på hver av dem.

I hytta vår pakker vi møkkete jordrøde klær ned i sekkene, mens summingen av stemmer utenfra øker i styrke. Da jeg stikker hodet ut av døra vendes avventende ansikter mot meg. Ansikter jeg ikke evnet å skille fra hverandre før, men som nå alle er kjente og har sine historier og særegne trekk.

En etter en kommer de fram og legger blomsterkranser og avskjedsskjærf rundt halsene våre. Jentene har flettet håret mitt med rød tøyflette som når helt til livet. Ama gir oss tika og serverer dampende varm melk. Brent melk som ønsker lykke på veien og er vond og vidunderlig god. Amas øyne som blinker idét solen skinner på tårer i øyekroken. Staute, seige menn med alvor i blikket og myk tristhet innenfor. "Nå blir det mørkt i huset deres, kom snart igjen, ha med barn, god tur, hils dit dere reiser". Mine tårer vanner blomstene rundt halsen og Ama vifter oss avgårde; nå må vi dra før det blir for tungt å ta farvel. Hun vet at det kanskje er siste gang vi sees.

To triste nordmenn under tunge sekker tusler først i en lang rekke som snegler seg oppover langs hirseterrassene. De fleste følger oss til chautarien på åskammen, noen enda lenger, før de blir stående og vinke. En gurung ser seg ikke tilbake, men jeg er ikke gurung.

Mot Pokhara møter vi turister som spør om vår trekkingrute og hvorfor vi er nedlesset med blomster. De ser uforstående på oss når vi sier at vi har tilbrakt tiden i en liten landsby en dagsmarsj unna. "Hæ?", sier de. "Jo, vi har besøkt venner og feiret dashain og ghumnet rundt", forklarer vi. "Hæ?", sier de, og ser etter oss.

Oppholdet i Nepal nærmer seg raskt slutten. "Skal dere reise i morgen? Det er sent - skal dere sove nå?", spør folk siste kvelden. Jeg har lært meg litt nepali og stotrer trøstesløst i vei: "Min nepali ord ikke bra. I morgen gå, i morgen vi luftbåt forskjellig land. Igjen Nepal annet tid. Nå ikke trøtt, ikke sove. God natt." Jeg bør nok lære meg enda litt mer nepali til neste gang.

Idét flyet letter fra Kathmandu neste dag, kikker jeg gjennom ruten etter fjellene - og kjenner en svak eim av sur melk. I pengebeltet ligger en rosaskjoldet femrupies-seddel med bøffelmelk. Jeg kan ikke kjøpe stort for den, men den har spesielt høy verdi.

- 1 Mor
- 2 Bønner og ofring
- 3 Folkegruppe
- 4 Linser
- 5 Ris og linsesaus, vanligvis med grønnsaker og evnt. kjøtt eller fisk
- 6 Elektrisk drevne tre-hjulinger
- 7 Nepal's parlament
- 8 Den viktigste høytiden i Nepal
- 9 Ghumne er norsk versjon av det nepalesiske ordet for å rusle rundt på besøk
- 10 Far
- 11 Nepalesisk brennevin
- 12 Tøyklede som bæres som skjørt - brukes som "kjole" når man vasker seg
- 13 Farget pulver (eller ris e.l.) i pannen
- 14 En eller annen gud
- 15 Yngre søster
- 16 Buddhistisk/lamaistisk tempel
- 17 Eldre søster

Dasain eller Durga Puja

Nepal Vision
3. årgang nr. 2

Birgit Nielsen

Efteråret er nok den travleste periode i Nepal, da det er tiden, hvor risen bliver høstet. Da det er landets mest dyrkede afgrøde er der mange mennesker involveret. Men det er også en lykkelig årstid, man udveksler gaver, køber nyt tøj og besøger slægtninge. Vejret er fint og klart og nord for dalen ses bjergtinderne helt tydeligt.

Det er de mere sikre tegn på, at nu er tiden kommet til af fejre Dasain, der absolut er nepals vigtigste festival. Den afslutter høsttiden og fejres over 15 dage fra den første fuldmånedag i Ashwin, svarende til slutningen af september/begyndelsen af oktober. Tiden bruges til at samle familierne, udveksle gaver, give velsignelser, pujas, rituelle bade og dyrefringer. Både i offentligt og privat regi er der maskedanse, parader og optog.

Dasain fejres til ære for guden Durga. Durga (et andet navn for Shivas hustru) er skabt med energi fra alle guder og bærer derfor våben fra hver af dem. Durga blev udvalgt til at slagte dæmonen Mahisasura. Durgas triumf tilkendegiver det godes sejr over det onde.

Dasain fejres i hele Nepal på samme ivrige måde, som vi i vesten fejrer julen. Der er officiel helligdag og alle tager på ferie hjem til deres landsbyer. Forud for Dasain får alle nepalesiske hjem den helt store rengøring, og husene får en frisk gang maling. Dasain festivalens første dag er Ghatasthapana, hvor man om morgenen planter frø af ris og korn i små kar, der er fyldt med sand. Efter

vanding tildækkes karrene og stilles i en mørk krog. Krukken - et symbol på Durga - vandes dagligt de næste 10 dage. Spirene bliver adskillige centimeter og bliver båret i håret i resten af festivaltiden.

Navratri

Den første af de 9 nætter, Navratri, er helliget forskellige Moderguder. Tilhængerne samles hver morgen ved et bestemt tempel til det hellige bad. Om aftenen kommer de i endeløse rækker for at tilbede guden. De bærer lygter, spiller musik og deres aktiviteter fortsætter hele natten, så man får indtryk af, at de aldrig sover. Alle byer tager del i Dasain og byen Kokonah, er der fra den 7. dag ekstaselignende maskedanse, der tilkendegiver Durgas triumf.

Phulpathi

7. dagen er den vigtigste af dem alle, Phulpati, hvilket betyder "indviede blomster". Fra den gamle kongeby, Gorkha føres disse Phulpati blomster i den kongelige krukke mod Kathmandu. På 4. dagen når de byen og Phulpati-paraden. Om eftermiddagen når de frem til Rani Pokhari, hvor den modtages af kongen og der foregår forskellige ceremonier, før en procession af brahminere bærer den paraply-beskyttede blomstervogn til Hanuman Dhoka, hvor kongefamiliens "husgudinde" Taleju skal æres. Foruden militærenheder, følges vognen af 3 damer, der bor på paladset og ellers ikke kommer ud. Maskeklædte dansere følger også med gennem Asan Tole og Indra Chowk. Kongen og kongefamilien kommer også til Hanuman Dhoka, hvilket officielt indleder Phulpati med gevær salut og

nationalsangen. Der foregår ceremonier inde i det gamle kongepalads, hvortil der ikke er offentlig adgang. Men når kongen forlader Hanuman Dhoka, er der mulighed for at se ham, kongefamilien og hele processionen.

Kalratri

Den 8. nat kaldes Kalratri, den sorte nat - for efter midnat, når månen er borte begynder den store offerfest, hvor 8 bøfler og 108 geder ofres. Det foregår inde i det lukkede område i Taleju templet og er ledet af tantriske præster. Buddhisterne samles denne dag ved Swayambhunath til deres eget ritual.

Den Levende Gudinde, Kumari, tager også sin del i Dasain aktiviteterne. I den tidligste morgen og igen sent om eftermiddagen ved Kalatri, bringes hun til Taleju templet for at overvære ceremonierne.

Maha Nawami

På 9. dagen, Maha Nawami, er det ofringerne i Syako Tyako's ånd. Jo mere du dræber, jo mere opnår du. Dagens dyrefringer symboliserer slagtingen af det dyriske i en selv. I gården bag politistationen ved Hanuman Dhoka foregår militærets morgenofring af geder og bøfler fra tidlig morgen i godt et par timer. Hovedet skal hugges af i eet hug. Denne Vishwakarma Puja foregår hele dagen og sker til ære for diverse maskiner og køretøjer. Alle former for arbejdsværktøj dekorerer, selv flyene i lufthavnen oversprøjtes med blod henover hjulene.

Vijaya Dasain

-er festivalens 10. dag, hvor man fejrer Rama's sejr over dæmonkongen, Ravana. Dette er også Tika-dagen, hvor nepaleserne besøger de ældre familiemedlemmer for at modtage tika-mærket i panden, som en velsignelse. De

tager deres bedste tøj på og smykker sig i håret med spirene fra de krukker, som de beplantede den 1. dag. Specielle ritualer foregår i hjemmet, inden de tager rundt til de forskellige ældre familiemedlemmer.

Kvinderne står hele dagen i lange rækker ved Kumari Chowk for at få deres Tika fra den levende gudinde. Om eftermiddagen åbnes paladsets porte og folk kan komme ind på slottets areal for at få Tika fra kongen eller dronningen. Også de udlændinge, der har tålmodighed til at vente i 2-3 timer, er velkomne indenfor, for at modtage kongens velsignelse.

I de gamle bydele vil de lokale Kumari'er komme ud til korte ritualer og Newar familiernes Guthi tilbedelser.

Næsten samtidig starter sabel-processionen, Khadga Yatra. Efterkommerne af de oprindelige grundlæggere af de gamle klostre bærer sablerne, der repræsenterer moder-guderne, i en lang procesion rundt omkring i de nærliggende gader, og vender så tilbage efter en times tid.

Ved solnedgang er de forskellige optog tilendebragt, men en ny start fra Annapurna-templet og en anden fra Ganesh templet. I en Khat, bærestol på bambusstænger, der kommer fra Ganesh templet, bæres et specielt bronze-gudebillede 3 gange rundt om Kasthmandap templet inden den går i sydlig retning af byen. Den er ude hele natten, men vender tilbage næste dag.

De næste par dage skal man besøge familiemedlemmer, de gifte døtre besøger deres fædre hjem osv. På fuldmåne udsmykkes helligdomme. Karret som indehold frøspirene kastes udenfor døren. I Patan holder de morgenprocession, hvor frøene spredes ud som føde for de afdødes sjæle. ■

Gai Jatra eller koens festival

Birgit Nielsen

Nepal Vision, 3. årgang nr. 2

Gai Jatra (på newari Saparu), kendt som koens festival, er en karnevals-lignende fest, der er udbredt i hele Kathmandu-dalen. De forskellige aktiviteter strækker sig over otte dage og starter dagen efter fuldmånen i august. Dans, sang og anden form for optræden, der kalder på smil og latter er i højsædet under denne fest.

På Gai Jatra festens første dag udsmykkes køerne med farvestrålende ornamenter og klæder, hvorefter de føres rundt i byen i procession.

Det er formålet med Gai Jatra at hylde livet og hædre de døde. Der er tradition for, at familier, der i det forløbne år har mistet et familiemedlem, på denne dag har mulighed for at ære den døde. De dodes sjæle har vandret omkring indtil dette tidspunkt, men på denne dag er portene åbne til verden hinsides. De hellige køer anvendes til at sikre de dodes sjæle en behagelig overgang til det kosmiske ocean.

Det er kun de velstillede, der har råd til at anvende levende køer, mens den øvrige del af befolkningen klæder børnen ud som køer med masker eller bruger bambusstokke med statuer eller afbildninger af køer, som bæres på en khat (ceremoniel bærestol). Og festen viser, at der så sandelig er mange måder at repræsentere en ko på.

Gaderne i Kathmandudalens byer er fyldt med tilskuere og deltagere, musikkorps og festligt udklædte køer og børn i farverige kostumer. Folk samles på gaderne for at ofre slik og drikkevarer til deltagerne i processionerne.

Hver procession har sin egen rute som følger traditionerne, men i Kathmandu passerer alle processioner Durbar Square. Festen er præget af muntre aspekter med mange humoristiske og satiriske indslag. Det skal hjælpe de efterladte med bedre at komme sig over deres sorg. Politikere, regeringsmedlemmer og andre kendte personligheder må ofte stå for skud, og aviserne trykker en speciel udgave på

denne dag, forsynet med vittighedstegninger.

Traditionerne omkring Gai Jatra og de festligheder, der knytter sig hertil, går tilbage til sidste halvdel af 1600-tallet, hvor den store Malla-konge Pratap Malla på bedste måde prøvede at trøste sin dronning, som sørgede dybt over tabet af sin yngste søn. Under sine forsøg herpå beordrede kongen en procession for at vise hende, at der var mange andre mennesker i kongeriget, der også havde mistet en slægtning, og at døden var en del af livet. Mange gjorde sig stor umage for at få et smil frem på hendes ansigt.

I dag forløber festivalen forskelligt i Kathmandudalens tre største byer, mest spændende måske i Bhaktapur. Her bærer man rundt på store bambusfigurer omsvøbt med stof og øverst pyntet med horn formet af strå. Der er store variationer i måden at repræsentere koen på, men fælles for dem er, at de ledsages af orkestre og udklædte dansere. De enkelte processionsgrupper begynder deres rundtur i byen på forskellige tidspunkter. Den sidste gruppe er folk, der ikke selv har råd til at lave noget. De forskellige dansegrupper giver en prøve på deres forestillinger nok 20 forskellige steder i løbet af de følgende nætter, hvor den sidste nat er helliget Krishna.

I Patan derimod foregår den årlige Gai Jatra på den måde, at alle deltagere samles tidligt om morgenen og foretager processionen samlet. De satiriske sketches begynder om eftermiddagen efter selve processionen, og der optrædes over hele byen. Under de følgende nætters Khat-procession bæres der billeder rundt af guderne Bhairab, Mahalaxmi og Varahi.

Som ved andre fester hører der også til Gai Jatra festivalen en ganske bestemt ret, som alle spiser i disse dage. Retten hedder kwati, og er lavet som en rigtig god suppe, hvori der skal indgå fem forskellige slags bønner, der indeholder alle de vitaminer og næringsstoffer, som normalt savnes på denne årstid. ■

Buddhistisk bryllup i Namche Bazaar, Nepal

Yangji S. Eliassen

Nepal Vision, 3. årgang nr. 2

Inden for den buddhistiske religion kan forlovelse og ægteskab ikke indgåes mellem blodbeslægtede personer eller personer fra samme klan, dvs. sønner kan ikke gifte sig med kvinder fra deres fars familielinie.

Vejen til fuldt ægteskab er lang og finansielt tyngende. Arrangerede ægteskaber forekommer, hvor to familier ser en fordel ved det, men de bliver aldrig gennemtrumfet mod parternes vilje, da det ville være syndigt ifølge buddhistisk tankegang.

Der er tre stadier fra forlovelse til ægteskab. Første skridt kaldes 'Sodne', hvilket betyder 'at spørge'. Dette bliver arrangeret af familierne til det berørte par, og ceremonien er enkel. Gommens familie (gerne onkler og tanter og ofte 5-7 pers.) opsøger brudens familie og tilbyder en Thakka chang og overrækker ceremonielle hvide tørklæder 'Kathar'. Thakka chang betyder en flaske hjemmebrygget øl. Chang bliver også kaldt Zaard på nepalesisk, og chang kan brygges af forskellige slags korn, f.eks. ris, majs, hirse, byg, m.m.

Bliver 'Thakka' vel modtaget er det et signal om, at forespørgslen er accepteret.

Næste skridt kaldes 'Dem-chang', der betyder 'øl der binder' (forlovelse). Dem-chang ceremonier er betydeligt større end ved Sodne og er også langt mere bekostelige. Gommens forældre og familie går i procession til brudens familie. Der deltager betydeligt flere gæster i Dem-chang ceremonien i forhold til Sodne-ceremonien. Der skal i øvrigt altid være et ulige antal gæster, når man går i procession til brudens familie, hvor de selvfølgelig bliver vel modtaget.

Det hører med til traditionen, at brudens forældre inviterer deres nærmeste familie

og venner. Under de efterfølgende festligheder hos brudens forældre præsenteres de to familier for hinanden, og gommens forældre overrækker Kathar til brudens forældre og deres nærmeste familie og venner.

Efter præsentationen bliver der spist, drukket, sunget og danset meget, og ceremonien fortsætter i flere dage, idet det er kutyme, at gæsterne inviteres til fest hos brudens nærmeste familie.

Det nyforlovede par overnatter normalt hos brudens forældre, og børn af forholdet betragtes som ægte født.

Det egentlige ægteskab kaldes 'Zandi' og foregår nogenlunde som Dem-chang ceremonien bortset fra, at der deltager endnu flere gæster, og gommen nu er iklædt den lange guldbroderede dragt, som det er en fast tradition, at gommen bærer på denne dag. Sammen med brudgommen ankommer en præst, der kaldes Kalua, som er tilstede for at læse bønner over brudeparret og familierne. Normalt bærer gommens kusiner eller fætre bryllupskagen (Phemar), ceremonielle tørklæder (Katha) og den traditionelle Chang-Daka (en tønne hjemmebrygget øl), som er specielt tilberedt af gommens moder.

Når brudgommens familie og nære venner går til brudens hjem, må de stoppe op adskillige gange undervejs for at blive trakteret med the, chang, øl og forskellige kager foran familie og venners huse, dette kaldes Suzzang.

Når gommen og hans følge - ofte efter flere timers forløb - ankommer til brudens hjem, bliver de vel modtaget af brudens familie, der inviterer dem indenfor, hvor præsten (Kalua) læser flere bønner.

Indenfor bliver brudens og brudgommens familier præsenteret for hinanden, dette kaldes 'Mole Dhongu'. Før brudeparret

bliver gift, har en veninde til bruden hjulpet hende med at iklæde sig den traditionelle brudedragt. Det er normalt, at bruden græder, da hun denne dag skal forlade sit hjem for at "rejse" til sit nye hjem. Som medgift får bruden mange gaver af sine forældre, familie og venner, deriblandt en 'Saar' som brudeparret per tradition får to af

fra henholdsvis brudgommens og brudens forældre. Saaren er en speciel kobbergryde til opbevaring af vand til madlavning.

Zandi (brylluppet) afsluttes med brudens "rejse" til sit nye hjem. Begge parter i et buddhistisk ægteskab bliver betragtet som ligeværdige, dvs. med lige ret til at deltage i samtaler og diskussioner samt til at tage beslutninger af fælles interesse.

Grefsen menighet støtter misjonærer i Nepal

Talefoten,
Grefsen menighet,
januar 1997.

For snaut to år siden sendte Tibetmisjonen ut fem voksne og tre barn til Nepal.

Svanhild Juvik er vertinne i United Mission's gjestehus og har arbeidslederansvaret for den nasjonale stab i Salayan, bl.a. for de nye språkstuderenter. Kai Bedringås underviser i sitt fag som maskiningeniør ved Kathmandu University. Kona Karen er hjemmевærende med datteren Hanna på 2 1/2 år.

Ekteparet Ingunn Harstad og Jan Egil Afset er i fullt arbeid som leger ved Tansen sykehus. Det er et stort

arbeidspress; ofte 60 - 70 timer i uka. Derfor er de glad for at de kan dele en stilling. Vi tar med et lite utdrag av et brev fra dem:

"Etter at vi kom til Nepal januar 1995, gjennomførte vi de første 5 månedene språkkurs i Kathmandu. I juli 1995 flyttet vi til Tansen - 30 mil vest for Kathmandu, og begynte å jobbe som leger ved sykehuset der. Heldigvis fikk vi tillatelse til å dele en stilling. Det er organisert slik at vi jobber en uke hver, og den andre uke er vi hjemme med ungene. Tansen sykehus har både kirurgisk avdeling, fødeavdeling og barne- og medisinsk avdeling, mens de

andre avdelingene er drevet av almenpraktikere.

De første 3-4 månedene var vi på føde- og barneavdelingen for å bli kjent med rutinene. Senere har vi vært plassert på medisinsk avdeling, og har fra januar vært ansvarlige for denne avdelingen.

Tansen sykehus er et svært hektisk sykehus. Det kommer mange og ofte svært syke mennesker til sykehuset fra et stort område, og også en del fra andre siden av Indragrensen. Et stadig problem har vært mangel på leger, særlig har det vært vanskelig å tiltrekke seg nepalesiske leger."

Chiya masala - nepalesisk te med melk og krydder

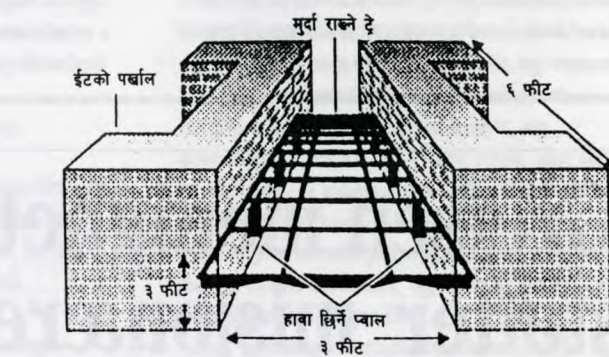
1. Kok opp vann.
2. Putt te og krydder i vannet. Krydder: kardemomme, nellik, kanel og evt. et laurbærblad, ... og kanskje ørlite ingefær, muskat og/eller sort pepper for de som liker det.
3. La alt trekke/småkoke et par minutter.
4. Hell i melk.
5. Gi det hele et lett oppkok.
6. Sil før servering.

They Burn Well

The subject can be considered morbid: cremation technology. Every three years or so, in these pages, Himel has raised the matter of fuel-efficient burning of the departed that Sudhirendar Sharma of the Energy and Environment Group in New Delhi proposes.

The EEG promotes a design that burns the body more efficiently because it allows air circulation to fuel the fire. The cremation unit is a cradle-like structure consisting of two low-fired clay brick walls three feet apart and six feet long with vents along the side. A wire mesh or "dead body tray" is fixed a foot above the ground between the two walls. "The improved crematorium cuts by half the average wood consumption per body of 400 to 600 kgs," says Sharma.

Over to the burning ghats of Pashupati, where atavistic Western tourists continue to be allowed to take funeral footage in close-up and real time, as flesh sizzles and reduces to ash. Here at Pashupati, the technology has regressed rather than progressed. The structure of the pyre has been traditionally robust because of the triangular cross-section of the cut logs that were used.

As the burning progressed and the body caught on, the pyre basically settled down into itself with the presiding *ghatey pandit* having little to do but to stoke the fire.

The forests have disappeared and with them the ideal logs for cremation. Now, the pandits have to do with unsectioned round eucalyptus logs which have to be stacked precariously to make the funeral pyre. These rounded logs make for an inherently unstable structure, as the tender's job is now also to be a balancing specialist as the logs roll the disintegrating corpse one way then the other.

As long as the attention is on the Pashupati ghats, there is one more thing that needs to be said. It is clear that Kathmandu Valley's inhabitants and their leaders will not be goaded to clean up the Bagmati, even if these ghats are to be converted

into sewerage weirs. Such is the pride Kathmandu's citizens take in their heritage. In the non-monsoon months, what flows here is raw sewage, hardly the stuff to have your ashes swept into for the journey to the hereafter. Perhaps as a last-ditch measure, Kathmandu's knowing and concerned should sign and commit themselves to a form which states: "As long as the Bagmati carries more sewage than water, each of the undersigned wishes to be cremated on a mountain top, in a crematorium, or by the waters of the Trisuli, Indrawati or another river with adequate perennial flow."

This is an idea whose time has come. **A**

HIMEL

July/August

1995

Killer disease makes deadly comeback in Terai

By Sanchita Regmi

KATHMANDU, Sept 25 - The debilitating Kala-azar which killed thousands in the 50s and through the 60s in the Terai is making a comeback.

Health workers say the disease carried by the sandfly has already claimed tens of lives in recent years, but the toll is likely to go up in coming years as thousands others infected by the disease will succumb to the disease. Since the disease was believed to have been under control, many unsuspecting patients would never know what hit them.

Though sandflies are not generally found at an altitude higher than 2,000 ft, the increasing trend of Terai-Kathmandu movement has left its mark in the capital.

According to the Ministry of Health, the number of infections reported in the last two years was 70 in 1995 and 72 in 1996. But the actual incidence is believed to be much higher as many cases never get reported. "This is because the people are not aware of the symptoms of the disease," says Dr Ananda Ballav Joshi, principal investigator of Kala-azar at TU Teaching Hospital. Also, effective statistics could not be

compiled at the site due to the unavailability of proper diagnostic mechanism 10-15 years ago. "Comparatively we have better diagnostic measures now."

Kala-azar has its source in the plains. It has been known to occur in epidemic proportions in well-defined areas, especially in the eastern region of the country.

Says Dr Joshi: "As a result of the massive malaria eradication campaign, helped by spraying of insecticides, between 1958 and 1964, Kala-azar declined to a point where the degree of epidemicity was extremely low. But even during this period some had Kala-azar and they acted as a reservoir of infection. This is proved by the fact that the disease has periodically surfaced."

The incidence of this disease, however, started gradually rising during the late 1960s and early 1970s. By 1977, the epidemic reached its peak with an estimated 10,000 cases and 4,500 deaths in the borders of Nepal and India. This outbreak declined in the 80s, thanks to various control measures.

Kala-azar was earlier affecting the eastern regions--as Jhapa and Morang--but more currently it is endemic in districts of Saptari, Dhanusa,

Sarlahi, Bara, and even Banke in the west. The prevalence rate of the disease is higher in rural areas, especially during and after rains. People who work in farms, forestry, mining and fishing are at a greater risk--simply because they are exposed to bites from sandflies.

It is seen that deforestation and urbanization are leading factors of Kala-azar. "Hill migrants to Terai living near forests are most prone as their sanitation level is very poor." The same applies to urban slums, occupied by the poor and the illiterate.

Kala-azar can occur among all age groups including infants below the age of one. It usually strikes the poorest of the poor. As a disease, it more often debilitates than kills and makes people weak by loss of weight. The classical feature of the disease are fever, weight loss and anaemia. The skin of face, hands and feet darkens and liver and spleen become enlarged.

The risk of infection can be reduced through awareness and by such protective measures as avoiding sleeping on floors and keeping the environment clean. Says Dr Biswanand Baidya: "There is no use in conducting academic exercises if the information does not reach the public."